

Mahdollisuuksien Pohjoismaat

Lähellä sinua

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön perustana on maantieteellinen, historiallinen ja kulttuurinen yhteenkuuluvuus, ja sen piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä itsehallintoalueet Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlandi.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Mahdollisuuksien Pohjoismaat – Lähellä sinua

Suomen puheenjohtajuusohjelma Pohjoismaiden ministerineuvostossa 2007

ANP 2006:764

© Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2006

ISBN 92-893-1395-1

Paino: Clausen Offset, Odense 2006

Suunnittelu: Kjell Olsson

Painos: 2 000

Painettu ympäristöä säästävälle paperille, joka täyttää pohjoismaisen Joutsenmerkin kriteerit.

Julkaisua voi tilata osoitteesta

www.norden.org/order

Muita julkaisuja on osoitteessa

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Pohjoismaiden ministerineuvosto

(Nordiska ministerrådet)

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Puhelin (+45) 3396 0200

Faksi (+45) 3396 0202

Pohjoismaiden neuvosto

(Nordiska rådet)

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Puhelin (+45) 3396 0400

Faksi (+45) 3311 1870

www.norden.org

Kuvaluettelo: Kuvaajien nimet on lueteltu

sivuiltain ylhäältä alas, vasemmalta oikealle. Kansi: Matti Tirri (MT), Smile Audiovisual OY, Comma Image (CI), Harri Hietala; s. 4 Hannu Vallas; s. 6 MT; s. 8 CI, Satu Haavisto (SH), Rebekka Mustonen, © Thierry Lauzun/Iconotec.com (TL); s. 10 Johannes Jansson (JJ), EU:n kuvapankki; s. 12 UM/Ulkoasiainministeriö, Poliisi; s. 13 EU:n kuvapankki (EUK); s. 14 Kari Palsila, MT; s. 15 Lennart Perlenhem; s. 16 MT; s. 18 CI, SH, SH; s. 20 JJ; s. 23 TL; s. 24 EUK; s. 25 Antero Aaltonen (AA); s. 26 Motiva Oy; s. 28 EKP; s. 29 MT; s. 30 Nordregio; s. 32 TL; s. 33 Pekka Väisänen (PV); s. 34 PV; s. 35 PV; s. 36 CI; s. 37 Tero Pajukallio; s. 38 Roy Hulden; s. 39 TL; s. 40 OM/viestintä; s. 41 Kari Elitalo/Potkastudios (KE); s. 42 JJ, Aker Yards; s. 43 AA; s. 45 AA; s. 46 AA, Paul Williams; s. 47 Nina Dahl; s. 48 Sami Hätönen; s. 50 KE; s. 51 AA; s. 52 AA; s. 54 Matti Hurme; s. 55 Puolustusvoimat.

Sisällys

Esipuhe 5

I Suomen puheenjohtajakauden lähtökohdat ja tavoitteet vuonna 2007 7

Pohjolan integraatio ja monimuotoisuus 9 Kansalaisvaikuttamisen mahdollisuus 10 Suomen puheenjohtajakauden tavoitteista 10 Tutkimus, innovaatiot ja hyvinvointi 11 EU ja pohjoinen ulottuvuus 12 Ihmisläheisyyttä ja liikkuvuutta 13 Pohjoismainen brändi ja yhteistyön jäntevöittäminen 14

II Sektorikohtaiset tavoitteet ja ohjelmat 17

1 Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntayhteistyö 18

2 Koulutus- ja tutkimusalan yhteistyö 20

3 Ympäristöyhteistyö 22

4 Elinkeino- ja energiapolitiikka 25

Liiketoimintamallien uudistaminen ja liiketoiminnan prosessien hallinta 25 Markkinoiden toimivuus ja innovaatiot 26 Energia 26

5 Talous- ja finanssipolitiikka 28

6 Aluepolitiikka 29

Yhteistyön tiivistäminen Baltian maiden kanssa 29 Pohjoismaisen rajaseutuyhteistyöstrategian toteuttaminen ja tarkentaminen 30 Tiedontuotanto ja kokemustenvaihto 30

7. Maa- ja metsätalous, kalastus ja elintarvikeala 32

Maaseutupolitiikka 32 Maataloustutkimus 32 Metsätalous 33 Kalastus 33 Elintarvikeala 34 Helposti leviäviä eläintauteja koskeva valmiusyhteistyö 35

8 Kuluttajapolitiikka 36

9 Sosiaali- ja terveystalitiikka 37 *Sosiaali- ja terveystalan yhteistyö 37*

10 Sukupuolten välinen tasa-arvopolitiikka 40

11 Työmarkkinat ja työympäristö 41

EU:n laajentumisen vaikutukset, työvoiman ja työpaikkojen liikkuvuus sekä työnvälityksen kehittäminen 42 Työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen edistäminen 42 Työympäristö-yhteistyö 43 Virkamiesneuvoston ja sen alaisten jaostojen toiminnan tehostaminen 43

12 Oikeudellinen yhteistyö 44

Eurooppalaistuva oikeuskulttuuri ja pohjoismainen näkemys paremmasta sääntelystä 44 Pohjoismainen kriminaalipolitiikka – ideaalit ja todellisuus 44 Pohjoismainen väkivallan vastainen projekti 45 Tuomioiden täytäntöönpanon tehostamistoimet ja sähköinen perintä 45

13 Epävirallinen ja muu pohjoismainen yhteistyö 46

Liikenne 46 Rakennus- ja asuntopolitiikka 46 Pelastusyhteistyö 47 Pohjoismainen poliisiyhteistyö 47 Epävirallinen huumausainepoliittinen yhteistyö 49 Pohjoismainen terveydenhuollon valmiusyhteistyö 49 Maahanmuutto- ja kansalaisuusasiat 49 Pohjoismainen yhteistyö kehityskysymyksissä 52 Ulkomaankauppaministereiden pohjoismainen yhteistyö 54 Yhteistyö- ja neuvonpito ulko- ja turvallisuuspoliittisissa asioissa 54 Pohjoismainen yhteistyö saamelaisasioissa 55 Yhteistyö puolustushallinnon alalla 55

Esipuhe

Suomen puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa vuonna 2007 vahvistetaan Pohjolan mahdollisuuksia vastata globalisaation haasteisiin. Samalla pyritään lisäämään ihmisten luottamusta pohjoismaisen kansalaisyhteiskunnan toimivuutta ja ns. pohjoismaista mallia kohtaan.

Pohjoismaiden ministerineuvosto tukee vuonna 2007 edelleen Pohjolan kilpailukykyä ja korostaa hyvinvoinnin kehittämisen merkitystä. Erityistä huomiota kiinnitetään tutkimusyhteistyöhön ja innovaatioihin Pohjolan elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistajina.

Suomi nostaa puheenjohtajakaudellaan esille keskeiset hyvinvointitekijät kuten koulutus-, kulttuuri- sekä sosiaali- ja terveyspalvelut ja tukee ministerineuvoston puitteissa niiden kehittämistä. Pohjoismaiden tasa-arvotavoitteita pidetään yllä niin Pohjolassa kuin muualakin. Suomi haluaa kehittää Pohjoismaiden erityispiirteistä brändiä ja edistää tämän brändin näkyvyyttä maailmalla.

Pohjoisen ulottuvuuden politiikan puitteissa ja uuden kehysasiakirjan pohjalta kiinnitetään huomiota ympäristö- sekä sosiaali- ja terveysalan haasteisiin. Suomen puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa kiinnitetään erityistä huomiota Itämeren tilaan ja Itämeren koskevan tutkimusyhteistyön tiivistämiseen sekä vahvistetaan erityisesti merenkulun turvallisuuteen liittyviä hankkeita.

Suomen puheenjohtajakaudella kehitetään ja vahvistetaan pohjoismaista energiapolitiik-

kaa kansainvälisen energiapolitiikan nopeiden muutosten ja EU:n asettamien tavoitteiden puitteissa. Samalla osallistutaan Pohjolan monitahaisen viitekehyksen puitteissa kansainväliseen ilmastokeskusteluun ottaen huomioon energiayhteistyön käytännön, ilmastopolitiikan energiasektorille tuomat rajoitteet ja lainsäädännölliset haasteet.

Suomi aloittaa puheenjohtajakaudellaan keskustelut ministerineuvoston ja sen alaisten instituutioiden yhteistyön kehittämisestä Baltian maiden kanssa.

Keskeistä Suomen puheenjohtajuusohjelmassa on myös jatkaa rajaesteiden poistamiseen tähtäävää prosessia sekä edistää Pohjoismaiden kansalaisten liikkuvuutta. Erityisen huomion kohteena ovat nuoret ja opiskelijat. Lapsi- ja nuorisönäkökulma integroidaan ministerineuvoston toimintaan horisontaalisesti uuden lapsi- ja nuorisoyhteistyön strategian mukaisesti. Tarkoituksena on kehittää mm. pohjoismaista nuorisotiedotusta.

Suomi tehostaa pohjoismaista yhteistyötä ja pyrkii lisäämään sen näkyvyyttä omassa maassaan ja muualla Pohjolassa. Lisäksi Suomi haluaa parantaa Pohjolan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja kiinnostusta Pohjoismaiden ministerineuvostoa kohtaan sekä tuoda yhteistyötä lähemmäksi ihmisiä.

- Suomen puheenjohtajakauden lähtökohdat ja tavoitteet vuonna 2007

POHJOISMAAT OVAT VIIME vuosina olleet lukuisten kansainvälisten vertailututkimusten kärjessä kilpailukyvyssä, kestävässä kehityksessä, koulutuksessa, varallisuudessa, hyvinvoinnissa ja tasa-arvossa. Pohjoismaat ovat yhteisiltään arvoiltaan sekä yhteiskunnallisilta rakenteiltaan lähellä toisiaan, vakaita, kansanvaltaisia ja avoimia yhteiskuntia, joiden luomasta mallista halutaan ottaa oppia.

Pohjoismainen malli rakentuu pitkälti perinteelle, jossa vallitsevat vahva oikeusvaltioperiaate, kansanliikkeiden ja kansalaisjärjestöjen aktiivisuus, sananvapaus, tasa-arvo, yhteisvastuullisuus ja luonnonläheisyys. Yhdessä ahkeruuden ja yritteliäisyyden kans-

sa nämä elementit ovat luoneet yhteisön, joka vahvistaa tuottavuutta ja turvallisuutta sekä tasapainottaa yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta.

Pohjoismaat pyrkivät perinteidensä ja hallintorakenteidensa puitteissa vastaamaan globalisaation haasteisiin parhaimman kykynsä mukaisesti. Mitä paremmin haasteisiin vastataan, sitä houkuttelevammaksi ja vetovoimaisemmaksi Pohjola muotoutuu. Pohjoismaiden mukautumiskyky, hyvinvointituotanto, yhteistyö ja turvallisuus ovat valttikortteja maailmanlaajuisessa kilpailussa. Pohjoismaiden yhteistyö lisääntyy myös muissa kuin niitä itseään koskeissa kysymyksissä. Pohjola globalisoituu. Pohjoismaat vaikuttavat maailmaan ja muuttuvat itse globalisaation myötä.

Pohjoismaat ovat antaneet paljon Euroopalle ja Euroopan unionille. Suomen, Ruotsin ja Tanskan EU-jäsenyys sekä Norjan ja Islannin ETA-jäsenyys ovat merkinneet sitä, että kyseisten maiden omista asioista ja maiden välisistä asioista yhä suurempi osa käsitellään eurooppalaisissa yhteyksissä. Lisäksi Pohjoismaat tuovat lisäarvoa myös Euroopan neuvoston toimintaan. Pohjola eurooppalaistuu, mutta myös Eurooppa on pohjoismaalaistunut.

Pohjoismaisuuteen kuuluu olennaisena osana pohjoisuus. Tähän maantieteelliseen tosiasiaan perustuu myös eurooppalainen pohjoisuus, transatlanttisuus ja idän ulottuminen pohjoisille rajoillemme. Pohjoisen ulottuvuuden käsite tuo konkreettisella tavalla esille sen, mikä on koko Euroopan kannalta olennaista ja tärkeää sekä pohjoisessa että idässä.

Samalla kun pohjoisen ulottuvuuden politiikka vahvistuu, Pohjois-Euroopassa toimivien alueneuvostojen yhteistyö tiivistyy ja työnjako kehittyy. Kaikki Pohjoismaat rakentavat osaltaan vakautta ja turvallisuutta esimerkiksi Itämeren valtioiden neuvostossa (CBSS), Barentsin euroarktisessa neuvostossa (BEAC), Arktisessa neuvostossa (AC) sekä muissa yhteyksissä.

Pohjolan integraatio ja monimuotoisuus

Pohjolan integraatio on rikkaus, joka hyödyttää koko Eurooppaa. Pohjoismaiden välinen yhteistyö ja integroituminen olivat menestystarina yhteisten työmarkkinoiden, vastavuoroisen sosiaaliturvan ja passiunionin myötä jo ennen eurooppalaisen integraatiokehityksen vauhtiin pääsyä.

Viimeaikainen pohjoismainen integroituminen elinkeinoelämän piirissä, rahoitusallalla niin pankki-, sijoitus- kuin vakuutus toiminnassakin, tele-, rakennus-, media- ja vähittäismyyntialoilla, metsäteollisuudessa ja monessa muussa on esimerkki mukautumiskyvystä.

Viimeaikainen pohjoismainen integroituminen elinkeinoelämän piirissä, rahoitusala la niin pankki-, sijoitus- kuin vakuutustoi minnassakin, tele-, rakennus-, media- ja vähittäismyyntialoilla, metsäteollisuudessa ja monessa muussa on esimerkki mukautu miskyvystä. Pohjoismaat muodostavat varsin ihanteellisen kotimarkkina-alueen Euroopassa.

Pohjoismaat muodostavat varsin ihanteellisen kotimarkkina-alueen Euroopassa.

Tutkimusyhteistyöllä ja innovaatioilla lisätään Pohjoismaiden vetovoimaisuutta ja jäljellä olevien rajaesteiden poistamisella vahvistetaan Pohjoismaiden sisämarkkinoita, jotka hyödyttävät koko Eurooppaa. Pohjola panostaa osaltaan Euroopan kilpailukyyn vahvistamiseen ja työn tuottavuuden parantamiseen.

Pohjoismaissa on kuitenkin edelleen huolehdittava suurten globaalisten haasteiden edessä elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden toimintaedellytyksistä ja turvattava samalla ihmisten kannalta tärkeä hyvinvointi sekä koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut. Toimivat rakenteet auttavat selviytymään erilaisista uhkista paremmin ja turvaavat yhteiskunnan toiminnot myös kriisitilanteissa.

Pohjolan kaikkien asukkaiden hyvinvointi ja turvallisuus vahvistuvat edelleen suvaitsevalla, kaikkia väestö-, kulttuuri- ja uskontoryhmiä arvostavalla ja kunnioittavalla tavalla. Pohjoismaisuuteen kuuluvat oma-ilmainen kulttuuri ja suvaitsevuus, jotka vahvistavat kansanvaltaa, ilmaisunvapautta, tasa-arvoa ja yhteisvastaullisuutta. Pohjola haluaa säilyä avoimena ja hyvinvoivana yhteisönä tulevaisuudessakin.

Pohjolan asukkaat ovat historian kuluessa eläneet luonnon kanssa sopusoinnussa ja nauttineet luonnon

tarjoamasta rikkaudesta ja monimuotoisuudesta. Maailmanlaajuinen ilmastonmuutos huolestuttaa, mutta myös aktivoi Pohjoismaiden kansalaisia erityisen paljon. He ovat myös kuluttajana valmiita toimimaan ympäristöongelmien lieventämiseksi omassa lähiympäristössään, Pohjolassa ja maailmassa.

Maailmanlaajuisesti ja Euroopassakin Pohjola nähdään usein yhtenäisenä alueena, joka tunnetaan mm. kattavasta, toimivan hyvinvointijärjestelmän takaavasta julkisesta sektoristaan ja sen myötä varsin korkeasta verotuksestaan. Pohjolan asukkaat näkevät kuitenkin yhdenmukaisuuden ohella Pohjoismaiden välillä vallitsevat valtiolliset, kulttuuriset, kielelliset ja luonnontieteelliset erot – Pohjolan monimuotoisuuden – ja haluavat toimia myös sen pohjalta. Pohjoismaista yhteistyötä tehdään alueen asukkaiden eroja ja kulttuurereja kunnioittaen, mutta myös yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistaen.

Kansalaisvaikuttamisen mahdollisuus

Pohjoismaille on tunnusomaista, että kansalaisten etäisyys valtaan ja vallankäyttäjisiin on kansainvälisesti verrattuna lyhyt. Etäisyyttä voidaan kuitenkin edelleen lyhentää sekä avoimuutta edistää, ja siinä työssä hallitustenvälisestä yhteistyöstä vastaava Pohjoismaiden ministerineuvosto (PMN) voi osaltaan tehdä paljon.

Suomi aikoo puheenjohtajakaudellaan Pohjoismaiden ministerineuvostossa vahvistaa kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksia. Pohjoismaiden ministerineuvoston uusi rakenne ja Pohjoismaiden uudistumiseen pyrkivä asenne terävöittävät entisestään pohjoismaista lisäarvoa tuottavaa toimintaa eri tasoilla.

Kansalaisvaikuttamisen osalta Suomen puheenjohtajakauden aikana tavoitteet ulottuvat yli perinteisen järjestötoiminnan. Tavoitteena on tiedotusta tehostamalla ja uusia keinoja kehittämällä parantaa Pohjoismaiden ja pohjoismaisuuden tunnettavuutta. Kun

kansalaiset tietävät enemmän mm. ministerineuvoston toiminnoista ja ymmärtävät paremmin niitä, myös heidän vaikutusmahdollisuutensa paranevat.

Pohjoismaisen yhteistyön on oltava selvästi kannattavampaa kuin jäsenvaltioiden toiminta erikseen. Yhteistyöstä saatava lisäarvo edellyttää kaikkien jäsenvaltioiden poliittista tahtoa ja kansalaisten tukea sekä entistä tiiviimpää vuorovaikutusta ministerineuvoston ja sen instituutioiden sekä Pohjoismaiden neuvoston (PN) kanssa.

Suomen puheenjohtajakauden tavoitteista

Koska Suomen EU-puheenjohtajuus ajoittuu vuoden 2006 toiselle puoliskolle, Suomen puheenjohtajuus Pohjoismaiden ministerineuvostossa siirrettiin vuodelle 2007. Puheenjohtajuusohjelmassa otetaan huomioon Suomen samanaikainen puheenjohtajuus Barentsin euroarktisessa neuvostossa sekä arktinen yhteistyö erityisesti kansainvälisen polaarivuoden 2007–2008 merkeissä. Myös muiden Pohjois-Euroopassa toimivien organisaatioiden kuten Itämeren valtioiden neuvoston työ ja tavoitteet pyritään ottamaan huomioon.

Suomi tukee pohjoismaisen yhteistyön jatkuvuutta ja rakentaa puheenjohtajuusohjelmansa osaksi aikai-

Suomi tukee pohjoismaisen yhteistyön jatkuvuutta ja rakentaa puheenjohtajuusohjelmansa osaksi aikaisempien vuosien puheenjohtajuusohjelmia. Ohjelmaan sisältyvät poikkihallinnolliset teemat kuten kestävä kehitys, tutkimus, innovaatiot, lähialueyhteistyö, tasa-arvo ja yh-

denvertaisuus, lapset ja nuoret sekä pohjoismaisia kieliä ja niiden asemaa koskevat kysymykset. Pääasiallisesti ohjelma on sektorikohtainen. Ohjelmassa otetaan huomioon Pohjoismaiden ministerineuvoston yleiset painopisteet ja strategiset linjaukset.

sempien vuosien puheenjohtajuusohjelmia. Ohjelmaan sisältyvät poikkihallinnolliset teemat kuten kestävä kehitys, tutkimus, innovaatiot, lähialueyhteistyö, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, lapset ja nuoret sekä pohjoismaisia kieliä ja niiden asemaa koskevat kysymykset. Pääasiallisesti ohjelma on sektorikohtainen. Ohjelmassa otetaan huomioon Pohjoismaiden ministerineuvoston yleiset painopisteet ja strategiset linjaukset.

Tutkimus, innovaatiot ja hyvinvointi

Suomen puheenjohtajuusohjelmassa heijastuu eri tavoin ja sektoreittain globalisaation myötä kiihtyvän kansainvälisen kilpailun haasteet ja tarve vastata niihin pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusperiaatteita kunnioittavalla tavalla. Kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ohjelmassa korostetaan tutkimuksen, innovaatioiden ja osaamispanostusten merkitystä sekä niiden ylläpitäjien ja lisäarvoa elinkeinoelämän yritystoimintaan, kulttuuriin ja muille yhteiskunnan aloille.

Suomi pitää pohjoismaista tutkimus- ja innovaatiotoimintaa tärkeänä ja tukee pohjoismaista tutkimusta ja innovaatioita edistävien laitosten NordForskin ja NICen asemaa. Suomi haluaa myös tukea alueellista innovaatiotoimintaa lisäämällä tietojen- ja kokemustenvaihtoa eri Pohjoismaissa kehitetyistä hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista.

Samalla Suomi korostaa tiivistyvän korkeakoulu-yhteistyön merkitystä ja aikoo puheenjohtajakaudel-

laan kiinnittää erityistä huomiota liikkuvuutta lisääviin ja ylläpitäviin hankkeisiin kuten pohjoismaisen nuorisotiedotuksen kehittämiseen, Nordplus-liikkuvuusohjelmiin sekä alkaviin yhteispohjoismaisiin maisteriohjelmiin.

Pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioyhteistyön osalta tuetaan ja vahvistetaan mm. merenkulun turvallisuutta ja sitä kautta erityisesti Itämeren suojelua, mutta myös Itämeren merkitystä alueen kasvu hyödyttävänä kansainvälisen kaupankäynnin väylänä. Tähän tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden esimerkiksi EU:n 7. tutkimuksen puiteohjelmaa varten valmistettava Itämeren maiden yhteinen tutkimusohjelma BONUS-169.

Suomi edistää puheenjohtajakaudellaan pohjoismaista taidetta ja muotoilua ja pyrkii niiden ja muiden alojen kuten tutkimuksen, teollisuuden ja yritystoiminnan kautta laajentamaan yhteistyötä niin Pohjolassa kuin muuallakin.

Kilpailukykyä edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena on aloittaa keskustelut Pohjolan kestävä kehityksen strategiasta ja pyrkiä kansalaisten kannalta entistä luettavampaan ja selkeämpään asiakirjaan pohjoismaista lisäarvoa korostaen.

Pohjoismaisesta kilpailukyvystä ja taloudellisesta kasvusta huolehtiminen tukee työllisyyden ylläpitämistä ja vahvistaa hyvinvointivaltiota. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion lähtökohtana tulee olla se, että huomiota kiinnitetään kaikkiin väestöryhmiin, mutta eri-

tyisesti niihin, jotka eri syistä ovat vaarassa syrjäytyä lähes peruuttamattomasti.

Suomi haluaa kiinnittää huomiota myös Pohjolan ikääntyvän väestön aktiivisuuden ja toimintakyvyn kohentamiseen. Pohjoismaiden valmistautuminen väestön ikääntymiseen vaikuttaa yhteiskunnan rakenteisiin. Tavoitteena on säilyttää Pohjola ja sen eri alueet hyvinvoivana ja dynaamisena elinympäristönä demografisista muutoksista huolimatta.

EU ja pohjoinen ulottuvuus

Pohjoismaiden välinen neuvonpito ja monenväliset hankkeet kytkeytyvät entistä enemmän eurooppalaiseen yhteistyöpuutteisiin. Pohjoismaat eivät kuitenkaan tavoittele kiinteää blockkia Euroopan unionissa eikä sellaista Euroopan yhteistyörakenteissa muodosta. Sen sijaan Pohjoismaat ovat usein edelläkävijöitä ja vahvistavat esimerkiksi mm. Lissabonin prosessia sekä kestävään kehitykseen, tasa-arvoon ja tutkimusyhteistyöhön liittyviä eurooppalaisia hankkeita.

Suomi lähentää puheenjohtajakaudellaan Pohjoismaiden ministerineuvoston linjauksia entistä enemmän Euroopan unionin tavoitteiden suuntaan. Suomi pitää luonnollisena sitä, että Pohjoismaiden ministerineuvostossa näkyvät eurooppalaisessa päiväjärjestyksessä olevat kysymykset. EU- ja ETA-kysymyksissä, sekä päätösten että niiden toimeenpanon osalta, Suomi korostaa Pohjoismaiden kesken tietoista ja ennakoivaa yhteistyötä.

Pohjoisen ulottuvuuden politiikka on vahvistumassa Euroopan unionin, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteiseksi politiikaksi. Suomi vauhdittaa ministerineuvoston Venäjä- ja Baltia-ohjelmien puitteissa kansalaisten ja viranomaisten yhteistyötä lähialueillamme yhteistyössä Venäjällä ja Baltian maissa toimivien pohjoismaisten toimistojen ja toimipisteiden kanssa.

Suomi haluaa luoda luontevan yhteyden Suomen EU-puheenjohtajuuden ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuden välille ja lähteä toteuttamaan pitkäjännitteistä pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa sitä koskevan uuden kehysasiakirjan pohjalta.

Puheenjohtajakaudellaan Suomi kiinnittää huomiota erityisesti pohjoiseen ulottuvuuteen liittyviin ympäristökysymyksiin, sosiaali- ja terveysalan haasteisiin sekä energianäkökohtiin. Suomi pyrkii myös pohjoismaisella tasolla tukemaan pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkatavoitteita.

Suomi haluaa luoda luontevan yhteyden Suomen

EU-puheenjohtajuuden ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuden välille ja lähteä toteuttamaan pitkäjännitteistä pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa sitä koskevan uuden kehysasiakirjan pohjalta.

Ympäristökumppanuuden puitteissa huomiota kiinnitetään ympäristö- ja ydinturvakysymyksiin. Suurten hankkeiden lisäksi pyritään edistämään myös pieniä ja keskisuuria kunnallisia ympäristö- ja energiatehokkuushankkeita.

Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuuden merkeissä pyritään tarttuvien tautien ja elintapasairauksien torjuntaan sekä sosiaalisten ongelmien vähentämiseen lähialueilla.

Suomen puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa järjestetään useita pohjoisen ulottuvuuden tapahtumia, joissa pyritään suurten linjausten ja projektien ohella hahmottamaan pieniä ja keskisuuria hankkeita ja löytämään pohjoismaisittain koko Pohjois-Eurooppaa ja Itämeren aluetta hyödyttävää lisäarvoa.

Suomi pyrkii puheenjohtajakaudellaan tiivistämään ministerineuvoston ja pohjoismaisten rahoituslaitosten kuten Pohjoismaiden investointipankin (NIB), Pohjoismaisen projektivientirahaston (NOPEF) ja Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön (NEFCO) yhteistyötä pohjoisen ulottuvuuden hankkeissa.

Pohjoisen ulottuvuuden politiikka on vahvistumassa Euroopan unionin, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteiseksi politiikaksi. Suomi vauhdittaa ministerineuvoston Venäjä- ja Baltia-ohjelmien puitteissa kansalaisten ja viranomaisten yhteistyötä lähialueilamme yhteistyössä Venäjällä ja Baltian maissa toimivien pohjoismaisten toimistojen ja toimipisteiden kanssa.

Ihmisläheisyyttä ja liikkuvuutta

Vuonna 2007 Suomen puheenjohtajakaudella käynnistyy ministerineuvoston aiempaa joustavampi, avoimempi ja sisällön tukemiseen tähtäävä temaattisiin hankkeisiin ja ohjelmiin rakentuva uusmuotoinen pohjoismainen kulttuuriyhteistyö.

Kulttuuriyhteistyö on pohjoismaisen yhteistyön ydinaluetta, joka vahvistaa pohjoismaisuutta kussakin jäsenmaassa. Suomi pyrkii puheenjohtajakaudellaan tukemaan kulttuuriyhteistyötä erityisesti kansalaisten kiinnostusta ylläpitäen ja suoraa osallistumista lisäten sekä vahvistaen kulttuurista kanssakäymistä koko pohjoisella alueella.

Suomen puheenjohtajakauden tasa-arvopoliittiset painotukset pohjautuvat ”Pohjoismainen tasa-arvoyhteistyö 2006–2010” -ohjelmaan korostaen sukupuoleen ja valtaan sekä sukupuoleen ja nuoriin liittyviä teemoja.

Suomi painottaa puheenjohtajuusohjelmassaan rajaesteiden poistamista erityisesti sosiaali- ja terveys- sekä elinkeinosektorilla sekä työn ja opiskelun merkeissä tapahtuvan liikkuvuuden sujuvuutta. Suomen kaudella kiinnitetään huomiota palveluiden saatavuuteen pohjoismaisilla kielillä sekä pyritään helpottamaan monimutkaisia vero- ja sosiaaliturvajärjestelmiä.

Hallinnon kehittämisessä Suomi pitää tärkeänä Pohjoismaiden virkamiesten kokemustenvaihtoa tilanteessa, jossa vanhempi pohjoismaista yhteistyötä pitkään harrastanut virkamiespolvi alkaa eläköityä ja jossa nuoremman polven on nouseva pohjoismaisittain näkyvämmiin esiin.

Suomen puheenjohtajakaudella kiinnitetään myös huomiota pohjoismaisen virkamiesvaihdon kehittämiseen. Pohjoismainen ystävyyskunta- ja rajaseutuyhteistyö ovat konkreettisia ja paikallistason toimijoita lähellä olevia yhteistyön muotoja. Suomi haluaa tukea

kyseisten yhteistyömuotojen toimintaedellytyksiä ja vahvistaa erityisesti niiden roolia rajaesteiden murtaamisessa.

Suomi haluaa puheenjohtajakaudellaan tarkastella ja tarpeen vaatiessa edelleen kehittää pohjoismaista nuorisotiedotusta sekä tukea suunnitteilla olevaa sosiaaliportaalia.

Pohjoismainen brändi ja yhteistyön järkevöittäminen

Suomi edistää puheenjohtajakaudellaan pohjoismaisia arvoja laajemmissa yhteyksissä ja panostaa pohjoismaisten erityispiirteiden ”brändiäytämiseen”.

Maailmalla Pohjoismaita kohtaan kasvava kiinnostus vahvistaa alueen houkuttelevuutta, mutta toisaalta hyödyttää muita yhteistyötään kehittäviä alueita (mm. Länsi-Balkanilla) niiden pyrkimyksissä saada aikaan tuottavuutta ja hyvinvointia omalla maaperälläään. Alueiden välisen yhteistyön kautta voidaan myös vahvistaa kulttuurien ja uskontojen välistä vuorovaikutusta ja tukea monikulttuurista ja yhdenvertaista Pohjolaa.

Suhteellisen pienet tuloerot, kattava sosiaaliturva, tasavertaiset koulutusmahdollisuudet, pienten lasten vanhempien työssäkäynnin mahdollistava päivähoitojärjestelmä sekä mm. lasten kotihoidon mahdollistava työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ovat kes-

keisiä asioita pohjoismaisessa brändissä. Näiden säilyttäminen ja kehittäminen globalisaatiopaineissa on pohjoismaisen yhteistyön haaste, joka edellyttää tutkimustietoa.

Puheenjohtajakaudellaan Suomi kiinnittää erityishuomiota väestön terveyteen, terveysvaikutteisiin ja turvallisiin elintarvikkeisiin tähtäävään tutkimukseen ja innovointiin sekä pohjoismaisen terveellisen ruoan tunnetuksi tekemiseen erityisesti lähialueilla. Kansanterveystyössä huomiota kiinnitetään mm. liikalihavuuteen. Suomi haluaa lisätä Pohjoismaiden tietoisuutta rajallisten luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja samalla ympäristön tilan merkityksestä kansanterveydelle.

Suomi hyödyntää ministerineuvostossa erityisesti NordForskin huippuyksikköohjelmaa ”Elintarvikkeet, ravitsemus ja terveys”.

Suomi pyrkii sopeuttamaan pohjoismaisen yhteistyön uusia rakenteita eri sektoreilla käytäntöön. Virkamieskomiteoiden työskentelyä järkevöitetään yhdessä ministerineuvoston sihteeristön kanssa siten, että luodaan edellytykset aktiiviseen vuorovaikutukseen sekä tehokkaampaan päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon.

Kaikki pohjoismaiset kielet ovat pohjoismaisen yhteistyön väline, mutta erityisesti osa kulttuuriperintöämme ja kulttuureitamme. Suomelle ruotsin kieli on yksi tärkeä avain pohjoismaiseen yhteistyöhön. Poh-

”

Suhteellisen pienet tuloerot, kattava sosiaaliturva, tasavertaiset koulutusmahdollisuudet, pienten lasten vanhempien työssäkäynnin mahdollistava päivähoitojärjestelmä sekä mm. lasten kotihoidon mahdollistava työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ovat keskeisiä

asioita pohjoismaisessa brändissä. Näiden säilyttäminen ja kehittäminen globalisaatiopaineissa on pohjoismaisen yhteistyön haaste.

joismaiden kielisopimus täyttää 20 vuotta 1.3.2007 tarjoten mahdollisuuden arvioida pohjoismaisten kielten asemaa ja tulevaisuutta sekä tukea keskinäistä kielenymmärrystä Pohjoismaissa.

Suomi pitää tärkeänä, että pohjoismaisen yhteistyön tehokkuutta lisätään myös tietotekniikan paremman hyödyntämisen kautta pohjoismaista kielisopimusta ja sen tasavertaisuuteen pyrkivää henkeä kunioittaen.

Hyviä kielikäytäntöjä kokoustoiminnassa sekä asiakirjojen tuottamisessa pyritään vahvistamaan. Erityishuomiota kiinnitetään www.norden.org -sivuston ke-

hittämiseen ja Haloo Pohjola -sivuston kielellisen tason ylläpitämiseen.

Kaikki pohjoismaiset kielet ovat pohjoismaisen yhteistyön väline, mutta erityisesti osa kulttuuriperintöämme ja kulttuureitamme. Suomelle ruotsin kieli on yksi tärkeä avain pohjoismaiseen yhteistyöhön. Pohjoismaiden kielisopimus täyttää 20 vuotta 1.3.2007 tarjoten mah-

dollisuuden arvioida pohjoismaisten kielten asemaa ja tulevaisuutta sekä tukea keskinäistä kielenymmärrystä Pohjoismaissa.

II Sektorikohtaiset tavoitteet ja ohjelmat

1. Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntayhteistyö

SUOMALAINEN KULTTUURI MUODOSTAA oma-
leimaisen osan pohjoismaista kulttuuria. Poh-
joismaat menestyvät ja esiintyvät edukseen
kulttuurin alalla. Kulttuuri on pohjoismaisuu-
den parhaimpia vientituotteita.

Suomi edistää laajaan kulttuurikäsitkseen poh-
jautuvaa kulttuuriyhteistyötä, jossa korostuu osallis-
tummismahdollisuuksien lisääminen ja kulttuurin toimi-
joiden toimintaedellytysten pohjoismainen vahvista-
minen. Suomen ydintavoitteena on turvata pohjois-
maiselle kulttuuriyhteistyölle hyvät toimintaedellytyk-
set muuttuvassa toimintaympäristössä.

Kulttuurin alueella jo pidempään valmisteltu raken-
neuudistus valmistuu kokonaisuudessaan vuoden
2007 aikana.

Kulttuuriyhteistyön uudistettavien rakenteiden tu-
lee toimia kansalaisten kannalta selkeästi ja niin, että
niiden avulla voidaan yksinkertaistaa ihmisten välistä
liikkuvuutta ja vuorovaikutusta, jotta taiteen ja kult-
tuurin tulokset ovat nautittavissa muissa Pohjoismais-
sa. Merkittävin muutos kulttuuriyhteistyössä on siir-
tyminen pienistä yhteispohjoismaisista sektoriperus-
teisista laitoksista pääasiassa ohjelmaperusteiseen
budjetointiin. Puheenjohtajakauden yksi tärkeä tavoite
on uuden rakenteen toimivuuden varmistaminen
taidealan näkökulmasta. Pohjoismaisten kulttuuriu-

distusten myötä Suomen puheenjohtajakaudella kes-
kitytään mm. siihen, eri rahoitusmuotojen kehittämis-
mahdollisuuksiin.

Käyttäjälähtöisyys ja asiakkaiden näkökulma tule-

*Suomalainen kulttuuri muodostaa oma-
leimaisen osan pohjoismaista kulttuuria.
Pohjoismaat menestyvät ja esiintyvät eduk-
seen kulttuurin alalla. Kulttuuri on pohjois-
maisuuuden parhaimpia vientituotteita.*

*Ministerineuvoston lapsi- ja nuorisoyh-
teistyön tavoitteena on edistää lasten ja
nuorten mahdollisuuksia hyviin elinolo-
suhteisiin ja lisätä heidän vaikutusmah-
dollisuuksiaan.*

vat edelleen vahvistumaan. Pohjoismaista kulttuuri-foorumia kehitetään edelleen toimimaan kulttuurin kentän kanssa käytävän vuoropuhelun välineenä ja kulttuurin toimintaohjelmaa kehitetään yhteistyössä sihteeristön kanssa. Tavoitteena on, että uudistetun yhteistyörakenteen avulla saadaan uutta dynamiikkaa kulttuuriyhteistyöhön. Kansalliset kulttuurilaitokset ja toimijat halutaan sitouttaa ja verkostoida pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön nykyistä paremmin.

Kulttuurin kentän uusien tukiohjelmien toimivuuteen ja näkyvyyteen kiinnitetään erityistä huomiota. Taiteilijoille ja taiteen alan toimijoille suunnattu liikkuvuus- ja residenssiohjelma, lasten ja nuorten tietokonepeliohjelma sekä taiteen tukiohjelma tulevat olemaan tärkeitä uusia välineitä pohjoismaisen taidealan tarpeisiin. Ministerineuvoston tärkeinä kulttuurikeskuksina toimivien Pohjolan talojen toimintaedellytyksiin kiinnitetään huomiota ja talojen yhteistyön edellytyksiä kehitetään. Lisäksi vahvistetaan pohjoismaisen elokuva- ja televisiorahaston toimintaedellytyksiä. Pohjoismaisen kulttuurirahaston merkitys kansalaisyhteiskunnan moniäänisen kulttuuri- ja taide-elämän tuki-instrumenttina korostuu. Suomen tavoitteena on kehittää Pohjoismaiden kulttuurirahaston ja ministerineuvoston muiden toimijoiden välistä yhteistyötä.

Suomen kieli on suurin ei-skandinaavinen kieli Pohjoismaissa. Suomen ja pohjoismaisen yhteistyön kokonaisuuden kannalta on tärkeää, että suomalainen asiantuntijuus on mahdollisimman laajasti käytössä ja että suomalaiset kulttuurialan toimijat voivat hyödyntää pohjoismaisia tuki-instrumentteja myös jatkossa kulttuuriyhteistyön uudistuessa. Puheenjohtajakaudella toteutetaan ministerineuvoston ei-skandinaavisten kielten asemaa selvittäneen työryhmän ehdotuksia.

Ministerineuvoston lähialuepolitiikka ja tavoite-
linjaukset ovat kehittyneet vuosien varrella. Kulttuuri-
ministerit (MR-K) hyväksyivät keväällä 2006 sekä Luo-
teis-Venäjän kanssa tehtävän kulttuuriyhteistyön että

Viron, Latvian ja Liettuan kanssa aloitettavan kulttuuriyhteistyön toimintaohjelmat. Toimintaohjelmien toteutus ajoittuu pitkälti Suomen puheenjohtajakauteen. Suomen kaudella on tarkoitus tiivistää yhteydenpitoa Viron, Latvian ja Liettuan sekä Pohjoismaiden kesken ja nostaa kulttuurin painoarvoa osana EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa.

Lapset ja nuoret muodostavat yhden Pohjoismaiden ministerineuvoston painopistealueista. Ministerineuvoston lapsi- ja nuorisoyhteistyön tavoitteena on edistää lasten ja nuorten mahdollisuuksia hyvin elinolosuhteisiin ja lisätä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Ministerineuvoston rakenneuudistuksen myötä lapsi- ja nuorisönäkökulma integroidaan aiempaa selkeämmin ministerineuvoston kaikkien olennaisten sektoreiden toimintasuunnitelmiin. Tärkeänä lähtökohtana on yhteistyöministerien (MR-SAM) vuoden 2006 maaliskuussa hyväksymä ministerineuvoston poikkihallinnollinen lapsi- ja nuorisopolitiittinen strategia. Strategian koordinoinnissa ja toimeenpanon seurannassa keskeisin rooli on uudistetulla lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitealla NORDBUKilla. Suomen puheenjohtajakaudella NORDBUKin työtä ohjaa nelivuotistoimintasuunnitelma vuosille 2006–2009, jossa määritellään toiminnan painopistealueet.

Suomi kiinnittää puheenjohtajakaudellaan erityistä huomiota lasten ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen ja sosiaaliseen vahvistamiseen. Suomi aikoo jatkaa myös Norjan puheenjohtajakaudella aloitettua panostusta moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden hyväksi sekä pohjoismaisen hyvinvointimallin tarkastelua lasten ja nuorten näkökulmasta. Lisäksi NORDBUKin operatiivista roolia sektorienvälisessä toiminnassa pyritään järkevöittämään.

Liikunnan alalla hallitustenvälinen epävirallinen yhteistyö jatkuu tiiviinä Suomen puheenjohtajakaudella. Samalla edistetään entistä tärkeämpää urheilun vapaaehtoistyötä.

2. Koulutus- ja tutkimusalan yhteistyö

KOULUTUKSELLA JA TUTKIMUKSELLA on keskeinen asema osaavan ja tasa-arvoisen, mutta samalla kilpailukykyisen pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa. Ikärakenne muuttuu kaikissa Pohjoismaissa. Tämän takia joudutaan pohtimaan uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja hyvinvoinnin parantamiseksi työelämässä. Kansalaisten hyvinvointiin työelämässä voidaan parhaiten vaikuttaa turvaamalla koko ikäluokan korkeatasoinen koulutus ja huolehtimalla työikäisen väestön osaamistason jatkuvasta kehittämisestä.

Elinikäisen oppimisen perusta muodostuu esi- ja peruskoulussa. Koulu on paitsi sivistyksen, tietojen ja taitojen oppimisen paikka, myös psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen paikka. Koulun tietoa antavan tehtävän rinnalla on nähtävä yhtä tärkeänä oppilaiden itseluottamuksen ja sosiaalisten kykyjen luominen

sekä suvaitsevaisuuden edistäminen. Oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia parannetaan koulujen yhteisöllistä toimintakulttuuria ja oppilaskunta-toimintaa kehittämällä. Taite- ja siirtymävaiheet ovat tärkeitä koko ikäluokan kouluttamisessa erityisesti haakeuduttaessa peruskoulusta toisen asteen koulutukseen.

Suomen puheenjohtajakaudella etsitään ratkaisumalleja, joilla voidaan edistää oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kaikkien välitöntä siirtymistä peruskoulusta toisen asteen koulutukseen.

Peruskoulun jälkeisen ammatillisen koulutuksen kehittämisellä edistetään sekä sosiaalisia että taloudellisia tavoitteita.

Laadullisesti korkeatasoinen ammatillinen koulutus tarjoaa edellytykset toimia täysipainoisesti työelämässä ammattityöntekijänä, mutta myös osallisena työelämän kehittämisessä. Ammatillisen koulutuksen

ja työelämän vuorovaikutus, opiskelijoiden aktiivinen osallistuminen koulutuksen kehittämiseen ja heidän tiivis sitoutumisensa työelämäyhteistyöhön luovat pohjan ammatilliselle kasvulle ja myöhemmälle toiminnalle työyhteisöissä. Opiskelijoiden hyvinvointia voidaan merkittävästi parantaa kehittämällä opinto-ohjausta ja opiskelijahuoltoa.

Yksi Suomen puheenjohtajakauden tavoitteista on vertailla eri Pohjoismaiden kokemuksia ammatillisen koulutuksen ja työelämän vuorovaikutussuhteesta sekä opiskelijoiden aktiivisen roolin kehittamisestä siinä.

Aikuiskoulutuksen merkitys korostuu nuorisoikäluokkien pienentyessä. Työikäisen väestön osaamistason jatkuva kehittyminen on edellytys pitkille työurille sekä jaksamiselle ja hyvinvoinnille työelämässä. Eri-tyisen keskeiseksi nousee vähäisen pohjakoulutuksen omaavien aikuisten koulutustason nostaminen heidän asemansa vahvistamiseksi työelämässä.

Aikuiskoulutuksen edistäminen erityisesti vähän koulutukseen osallistuvien keskuudessa edellyttää joustavia ja aikuisten elämäntilanteeseen soveltuvia koulutusratkaisuja sekä toimivia ohjaus- ja neuvontapalveluja. Tarvitaan myös työelämän ja koulutuksen entistä tiiviimpää yhteistoimintaa sopivien koulutusmallien löytämiseksi. Perinteinen pohjoismainen vapaa sivistystyö voi puolestaan avata uusia kiinnostavia ratkaisuja kansalaisten osallistumisen ja aktiivisuuden lisäämiseksi niin kansalaisyhteiskunnassa kuin työpaikoilla.

Puheenjohtajakaudella on tavoitteena lisätä vertailua ja kokemustenvaihtoa aikuiskoulutuksen vaikutuksesta hyvinvointiin työelämässä sekä perehtyä eri Pohjoismaiden ratkaisumalleihin aikuiskoulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksessa.

Pohjoismaissa on rakennettu pitkään tiivistyvää yhteistyötä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen alueella ja edellytyksiä nousta maantieteelliseksi alueeksi,

joka tunnetaan huippuosaamisestaan. Yhteiskunnallisen kehityksen ja hyvinvoinnin edellytyksiä ovat osaa-minen, laadukas koulutus ja luovat tutkimus- ja innovaatioympäristöt. Kansainvälisellä tasolla menestymisen edellyttää pitkäjänteistä panostusta tutkimukseen ja tutkijakoulutukseen sekä jatkuvaa kansainvälisen tutkimusyhteistyön uudistamista.

Pohjoismaiset liikkuvuusohjelmat ovat olleet tärkeä väline korkeakoulutuksen kehittämisessä ja yhteistyön lisäämisessä. Uutta vaihetta yhteistyön tiivistymisessä edustavat yhteispohjoismaiset maisteriohjelmat.

Suomen puheenjohtajakaudella kiinnitetään erityistä huomiota IT-politiikan kehittämiseen, Nordplus-liikkuvuusohjelmiin ja käynnistyviin yhteispohjoismaisiin maisteriohjelmiin. Tietoyhteiskunnan kehittämisen osalta on tärkeää jatkaa tutkimuksen infrastruktuurin vahvistamista toimintaympäristön muuttuessa nopeasti ja arvioida tieto- ja viestintätekniikan vaikutusta opetukseen.

Nordforskin toimintaa pohjoismaisten vahvuuksien yhdistämisessä ja näkyvyyden parantamisessa tuetaan. Pohjoismaista tutkijankoulutusta kehitetään osana huippuyksikköohjelmia, mutta myös erikseen.

Pohjoismaiden menestyminen tulee jatkossakin rakentumaan ammattitaitoisen ja korkeasti koulutetun työvoiman varaan. Tohtorintutkintoa edeltävää ja sen jälkeistä tutkijankoulutusta tulee kehittää laaja-alaisemmaksi ja työelämää monipuolisesti palvelevaksi. Tämä on yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteinen tehtävä.

Suomen puheenjohtajakaudella vakiinnutetaan Nordforskin asemaa. Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen roolia pohjoismaisessa yhteistyössä vahvistetaan ja tutkimukseen vapautuvat varat ohjataan Nordforskille. Nordforskin oman strategian toimeenpanoa tuetaan. Pohjoismaista tutkimus- ja innovaatiotoimintaa pyritään tarkastelemaan kokonaisuutena.

3. Ympäristöyhteistyö

SUOMI EDISTÄÄ PUHEENJOHTAJAKAUDELLAAN pohjoismaista ympäristönsuojelupolitiikkaa eri hallinnonalojen näkemykset huomioon ottaen. Tavoitteena on lisätä Pohjoismaiden vaikutusmahdollisuuksia EU:n ympäristöpolitiikassa, kehittää kansainvälisiä ympäristösopimuksia sekä tehostaa sitoumusten ja sopimusten toimeenpanoa pohjoismaisten näkemysten ja yhteistyön pohjalta niin maailmanlaajuisesti kuin kussakin Pohjoismaassa.

Suomi painottaa puheenjohtajakaudellaan erityisesti EU:n meristrategian toimeenpanoa. Itämeren maiden yhteinen BONUS-169-tutkimusohjelma tarjoaa osaltaan mahdollisuuden EU:n meristrategian toimeenpanoon mm. tuottamalla tutkimustietoa toimenpiteiden perustaksi. Tavoitteena on lisäksi saada Venäjä osallistumaan entistä tiiviimmin Itämeren suojeleluun tähtäävään yhteistyöhön mm. HELCOMissa. Samalla painotetaan EU:n ja Itämeren rantavaltioiden työnjaon selkiyttämistä.

Suomi pyrkii selkiyttämään myös PMN:n roolia keskeisten konkreettisten suojele- ja muiden toimenpiteiden osalta. Meriliikenteen päästöihin ja laivanrakenukseen sekä merenkulun turvallisuuteen liittyvä tutkimus- ja innovaatiotoiminta sekä teknologian kehittäminen ovat kaikille Pohjoismaille läheinen teema, joka liittyy sekä Itämeren, Koillis-Atlantin että Barentsinmeren suojeleluun.

Suomen puheenjohtajakauden ympäristöpoliittiset painopisteet perustuvat Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöohjelmaan 2005–2008, jonka toteuttamisessa painotetaan poikkipohjoista yhteistyötä. Lisäksi Suomi ottaa puheenjohtajakaudellaan huomioon PMN:n arktisen toimintaohjelman sekä ympä-

ristösektorin arktisen strategian. Samalla panostetaan ilmastomuutokseen liittyviin pohjoismaisiin vaikuttamis- ja sopeuttamiskeinoihin sekä Arktisen neuvoston ilmastomuutosarvioon ACIAan (Arctic Climate Impact Assessment). Tässä yhteydessä kiinnitetään huomiota yhdyskuntien suunnittelun ja keskeisten toimintojen päästövaikutuksiin ja toisaalta eri toimijoiden sopeutumisvalmiuteen.

Suomi pyrkii puheenjohtajakausillaan ministerineuvostossa 2007 ja Barentsin euroarktisessa neuvostossa 2005–2007 konkretisoimaan näiden kahden alueellisen neuvoston välisiä ympäristöpolitiikkaan liittyviä yhteyksiä ja käynnistämään hankeyhteistyötä erityisesti ilmastokysymyksissä.

Pohjoismainen kemikaaliyhteistyö on vankalla pohjalla ja sillä on tunnustettu asema. Yhteistyö on tuottanut hyviä tuloksia myös kansainvälisesti. Suomi panostaa pohjoismaisella puheenjohtajakaudellaan EU:n uudistuvan kemikaalilainsäädännön (REACH) toimeenpanoon ja soveltamiseen pohjoismaisiin hallinto- ja elinkeinoelämän rakenteisiin. Pohjoismaat korostavat erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille kohdistetun tiedottamisen ja opastamisen tärkeyttä.

REACH edellyttää, että Euroopassa otetaan käyttöön maailmanlaajuinen kemikaalien merkintäjärjes-

Suomi haluaa puheenjohtajakaudellaan edistää Pohjoismaiden mahdollisuuksia vaikuttaa kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan ja helpottaa ympäristösopimusten toimeenpanoa.

telmä GHS (Global Harmonized System for Labelling of Chemicals). Tämän uudistuksen helpottamiseksi ja edistämiseksi järjestetään yrityksille, viranomaisille ja järjestöille pohjoismainen seminaari Suomen puheenjohtajakauden aikana.

EU:n kemikaalilainsäädännön uudistus koskee myös tavaroiden, tuotteiden ja materiaalien sisältämiä kemikaaleja. Näiden aiheuttamaan kemikaalikuormitukseen ei ole vielä kiinnitetty tarpeeksi huomioita lainsäädännössä eikä markkinavalvonnassa eikä myöskään jätehuollon kehittämisessä. Suomi pyrkii käyttämään pohjoismaista Joutsen-ympäristömerkkiä tässä yhteydessä hyvänä välineenä. Samalla Suomi pyrkii selkeyttämään tulliviranomaisten roolia kemikaalilainsäädännön valvonnassa ja kehittämään tullin yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten kanssa eri Pohjoismaissa.

Nanoteknologia kehittyi hyvin nopeasti ja siihen panostetaan vahvasti monilla sektoreilla. Suomi haluaa puheenjohtajakaudellaan panostaa nanoteknologian kehittämiseen ja hyödyntämiseen myös ympäristönsuojelun tarpeet huomioiden. Erityistä huomiota kiinnitetään uusien sovellutusten turvallisuuteen ja mahdollisiin ympäristö- ja terveysriskeihin. Tämä edellyttää uutta tutkimustietoa.

Perinteiset kemikaalien testaus- ja luokitusmenetelmät eivät sovellu nanoteknologian riskienhallintaan. Tässä mielessä Pohjoismaat yhdessä mahdollisine uusine menetelmineen ja toimintatapoineen voivat olla kansainvälisesti edelläkävijöitä.

Suomen puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa tiivistetään ympäristöyhteistyötä edelleen Baltian maiden kanssa.

Pohjoisen ulottuvuuden puitteissa korostetaan Pohjoismaiden rahoituslaitosten NEFCOn ja NIBin hyödyntämismahdollisuuksia ja näiden välisen yhteistyön edelleen vahvistamista. NEFCOn kehittämän osallistuvan rahoituksen konseptia pyritään vahvistamaan ja

siitä saatuja myönteisiä esimerkkejä tarjoamaan myös muille laitoksille niiden ympäristörahoitustoiminnan kehittämiseksi. Tässä mielessä pohjoismaisena painopisteenä ovat pienet ja keskiuuret hankkeet erityisesti Luoteis-Venäjällä. Huomioita kiinnitetään myös EU:n rahoitusinstrumenttien ja pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden mukaan saamiseen sekä yhteistyöhön alueellisten neuvostojen kesken.

4. Elinkeino- ja energiapolitiikka

SUOMI PAINOTTAA INNOVAATIOISSA aikaisempaa enemmän markkinoihin perustuvia innovaatioita. Suomen innovaatiojärjestelmä on teknologialähtöinen. Sen sijaan Tanskassa yritystoiminta on selkeämmin painottunut markkinavetoisiin innovaatioihin, josta on esimerkkinä panostukset luoviin aloihin ja liike-elämän palveluihin. Suomen mielestä teknologia- ja markkinalähtöisten innovaatioiden kesken tarvitaan tasapainoa. Pohjoismaat ottavat jo nyt oppia toisiltaan. Näiltä osin pohjoismaista yhteistyötä voitaisiin nykyisestäään lisätä.

Kuluttajien merkitys tuotannon ja innovaatioiden ohjaajana sekä yritysten kumppanina kehitystoiminnassa kasvaa. Kulutuslähtöisiä innovaatioita (vapaa-aikaan liittyvä liiketoiminta, ruokakulttuuri, henkilökohtaiset palvelut) voitaisiin korostaa osana käynnissä olevia asiakas- ja käyttäjälähtöisiä hankkeita.

Liiketoimintamallien uudistaminen ja liiketoiminnan prosessien hallinta

Uudet liiketoimintamallit ja liiketoimintaprosessin hallinta korostuvat innovaatioissa, kun markkinoiden tarpeet ja teknologian mahdollisuudet yhdistetään kaupalliseksi menestykseksi. Näitä asioita tulisi korostaa yrittäjävetoisen liiketoiminnan käynnistämisen ja yritysten kasvun perustana pohjoismaisessa yrittäjyys- ja innovaatiopolitiikassa.

Tulevaisuudessa elinkeino- ja innovaatiopoliittiset ohjelmat tulisi yhdistää ja käsitellä niitä jo nyt yhtenä kokonaisuutena.

Markkinoiden toimivuus ja innovaatiot

Markkinoiden toimivuus ja yritysten innovatiivisuus kulkevat käsi kädessä. Kilpailu pakottaa yritykset innovaatioihin kilpailukykyä parantamiseksi. Toimivilla markkinoilla myös kuluttajien tarpeet tulevat parhaiten tyydytetyiksi.

Käynnissä olevat hankkeet rajaesteiden poistamiseksi (etenkin riskirahoituksen ja rakentamisen alalla) sekä esimerkiksi elintarviketalouteen liittyvät selvitykset ovat omiaan parantamaan markkinoiden toimintaa Pohjoismaissa ja siten lisäämään kilpailukykyä.

Suomi korostaa alan yhteistyötä muiden alueorganisaatioiden kanssa sekä painottaa myös tältä osin pohjoisen ulottuvuuden merkitystä.

Energia

Pohjoismaiden neuvoston hyväksymän vuosien 2006–2009 toimintasuunnitelman mukaan pohjoismainen energiayhteistyö keskittyy Suomen puheenjohtajakaudella energiamarkkinoihin (käytännössä sähkömarkkinoihin). Lisäksi Suomen puheenjohtajakaudella painotetaan kestävä kehityksen mukaisia energiajärjestelmiä ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä erityisesti Itämeren alueella, Venäjän, Pohjoismaiden ja muiden maiden kanssa sekä EU:n puitteissa.

Pohjoismaiden sähkömarkkinayhteistyö käynnistyi nykymuodossaan tilanteessa, jossa sähköntuotannossa normaalina vesivuonna oli ylikapasiteettia. Sähkön kulutuksen kasvu ja useat muutostekijät ovat johtaneet

tilanteeseen, jossa kapasiteetin riittävyteen markkinoilla ja sähkömarkkinoiden toimintaperiaatteiden kehittämiseen tulee uudella tavalla kiinnittää huomiota. Suomi pyrkii siihen, että pohjoismaisia sähkömarkkinoita ja niiden toimintaperiaatteita pidetään myös vastaisuudessa esimerkkinä muulle maailmalle ja EU:lle.

Norjan puheenjohtajakaudella käynnistettiin yhteistyön kartoitus ja osin myös yhteistyö uusiutuvien energialähteiden käytön ja energian säästön kehittämiseksi. Suomi jatkaa ko. työtä ja vahvistaa Pohjolan bioenergiaklusterin vientimahdollisuuksia. Suomi ottaa kantaa jatkotoimenpiteisiin työn tulosten pohjalta. Tässä työssä hyödynnetään myös Pohjoismaisen energiatutkimusinstituutin (NEFP) resursseja. Myös energiatutkimusinstituutin EU-yhteistyön ja muun kansainvälisen yhteistyön kehittämistä jatketaan.

Pohjoismaisella elinkeino- ja energiapolitiikan virkamieskomitealla (ÄK-NE) on vuosina 1999–2005 ollut säännöllistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä Venäjän energia-asioista vastaavan ministeriön kanssa. Pohjoismaiden ministerineuvosto on ylläpitänyt ja rahoittanut Pohjoismaiden pääministerien ja Euroopan komission aloitteiden pohjalta perustetun Itämeren energiayhteistyöjärjestön BASRECin toimintoja ja harjoittanut yhteistyötä myös Luoteis-Venäjän alueiden energiahallintojen kanssa osin energiavirkamieskomitean toimenpitein, osin BASRECin, Barentsin neuvoston ja kauppaja- ja teollisuusministeriöiden yhteisprojekteina. Virkamieskomitea tuki vuosina 1998–2004 myös Baltian maiden sopeutumista EU-ympäristöön eri tavoin.

Suomen puheenjohtajakaudella Baltian maiden kanssa tehtävää yhteistyötä jatketaan avaamalla pohjoismaista yhteistyötä Baltian maiden osallistumiselle.

Venäjä-yhteistyössä pyritään konkreettisiin tuloksiin myötävaikuttamalla energiainfrastruktuurin kehittämistoimenpiteiden laajamittaiseen käynnistymiseen Luoteis-Venäjän alueella.

Energiayhteistyö Luoteis-Venäjän alueiden kanssa tukee myös osaltaan EU:n ja Venäjän energiavuoropuhelun tavoitteita samoin kuin päästöoikeuksien hankintaa mm. Pohjoismaiden aloitteesta NEFCOon (Pohjoismainen ympäristörahoitusyhtiö) perustetun Itämeren joustavien mekanismien rahaston (Testing Ground Facility) kautta.

5. Talous- ja finanssipolitiikka

MINISTERINEUVOSTON TALOUS- ja finanssipoliittisen yhteistyön tavoitteena on edistää vakaata taloudellista kasvua ja työllisyyttä. Kestävä kehitys ja globaaleihin haasteisiin vastaaminen edellyttävät tasapainoista taloudellista ja sosiaalista uudistumista.

Muutokset väestön ikärakenteessa ja kansainvälisen tuotannon uusjako rajoittavat omalta osaltaan talouskasvua. Ikääntyminen on suuri haaste erityisesti julkisen talouden kestäväälle rahoitukselle. Julkisia menoja tulee hillitä ja julkisen talouden tuottavuutta kohentaa, jotta hyvinvointipalveluja voidaan turvata.

Keskeinen haaste liittyy kansainvälisen työnjaon ja kilpailuympäristön nopeaan muutokseen avoimessa maailmantaloudessa. Kilpailukykyä ja tuottavuutta voidaan edistää rakenneuudistuksilla. Tällöin korostuu erityisesti inhimillisen pääoman kasvattaminen, innovaatiot ja niiden laaja-alainen hyödyntäminen. Hyvin toimiva yhteiskunnallinen infrastruktuuri, mukaan lukien tehokkaat rahoitusmarkkinat, ovat keskeisiä kasvun edellytyksiä.

Pohjoismaisen hyvinvointimallin ylläpitämiseksi talouspolitiikka on muotoiltavissa siten, että se edistää rakennemuutosta, työllisyyttä ja kasvua. Ministerineuvosto jatkaakin näiden tavoitteiden pohjalta ja edellä mainitut haasteet huomioon ottaen aktiivista vuoropuhelua Pohjoismaiden, lähialueiden ja EU:n talouspolitiikasta.

Talous- ja finanssisektorilla käsitellään myös pohjoisen ulottuvuuden politiikkaan liittyviä kysymyksiä. Vuonna 2005 käynnistetty selvitys siitä, miten Pohjoismaat voisivat tehokkaammin sekä toimia että hyötyä panostuksistaan Itämeren alueella ja lähialueilla toimivissa monenvälisissä rahoituslaitoksissa, valmistu-

nee Suomen puheenjohtajakaudella.

Rajaesteiden poistamiseen tähtäävää työtä jatketaan tarvittaessa sektorin toimialaan liittyvissä asioissa. Verokysymykset ovat pysyvästi ministerikokousten asialistalla erityisesti tietojenvaihdon edistämiseksi.

EU-kysymyksiin on myös pohjoismaisessa yhteistyössä kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Suomen puheenjohtajakaudella jatketaan tiedonvaihtoa ja keskustelua muun muassa Lissabonin strategian seurannasta ja rahoitusmarkkinakysymyksistä.

Suomen puheenjohtajakaudella pohjoismainen arvopaperimarkkinatyöryhmä tulee jatkamaan pohjoismaista ja pohjoismais-balttilaista lainsäädäntöyhteistyötä arvopaperimarkkinoiden alalla. Yhteistyön tarkoituksena on turvata Pohjoismaiden ja Baltian maiden arvopaperimarkkinoiden kansainvälinen kilpailukyky. Puheenjohtajakaudella halutaan kiinnittää huomiota Pohjoismaiden väliseen rahoituskriisejä ehkäisevään toimintaan.

Pohjoismainen suhdanneryhmä jatkaa työskentelyään ja valmistelee pohjoismaisen suhdannekatsauksen syksyn ministerikokousta varten.

Poikkihallinnollinen talous- ja ympäristöryhmä käsittelee mm. ympäristöpolitiikan taloudellisia ohjauskeinoja sekä vastaa sektorin osalta kestävästä kehityksen strategian seurannasta.

6. Aluepolitiikka

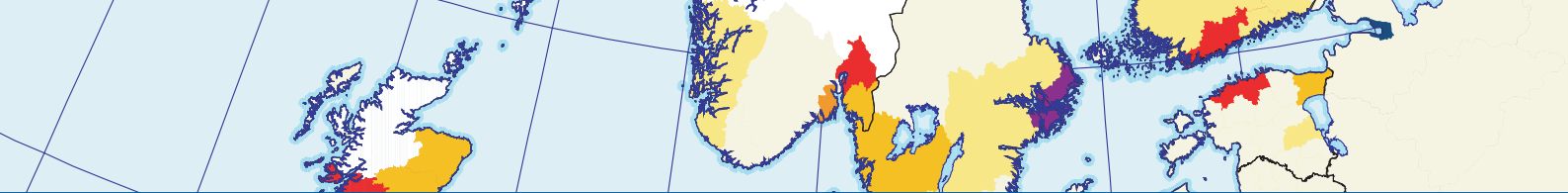
PUHEENJOHTAJAVUONNAAN SUOMI pyrkii määrätietoisesti toteuttamaan aluepoliittisen sektorin pohjoismaista yhteistyöohjelmaa vuosille 2005–2008 sekä vuoden 2005 lopussa hyväksyttyä raja-aluestrategiaa. Suomi jatkaa Norjan vuonna 2006 aloittamia hankkeita ja toimia.

Yleisen puheenjohtajuusohjelmansa mukaisesti Suomi tulee aluepoliittisessa yhteistyössä kiinnittämään huomiota mm. alueelliseen kilpailukykyyn ja innovaatiotoimintaan, väestön peruspalvelujen turvaamiseen sekä pohjoisen ulottuvuuden kehittämiseen alueellista yhteistyötä vahvistamalla. Viimeksi mainittuun liittyen Suomi haluaa puheenjohtajavuonnaan lisätä aluepoliittista yhteistyötä Pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä ja kehittää työnjakoa ja koordinaatiota EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston tuke- man rajayhteistyön välillä.

Suomi pyrkii myös aluepoliittisessa yhteistyössä ottamaan huomioon PMN:n yleiset sisällölliset ja organisatoriset tavoitteet. Suomi tulee puheenjohtajakautenaan tarkastelemaan rajaseutujärjestön roolia rajaesteiden poistamisessa. Suomi haluaa myös aktiivisesti myötävaikuttaa vuoden 2006 alussa toimeenpannun PMN:n rakenneuudistuksen toimivuuteen kiinnittämällä erityistä huomiota alue-, elinkeino- ja energiasektorien yhteistyöhön.

Yhteistyön tiivistäminen Baltian maiden kanssa

Aluepolitiikan pohjoismaisessa yhteistyössä on jo pitkään ollut tavoitteena lisätä yhteyksiä ja yhteistyötä Baltian maiden kanssa. Konkreettisia tuloksia ovat olleet mm. Suomen edellisellä puheenjohtajakaudel-

Suomi tulee aluepoliittisessa yhteistyössä kiinnittämään huomiota mm. alueelliseen kilpailukykyyn ja innovaatiotoimintaan, väestön peruspalvelujen turvaamiseen sekä pohjoisen ulottuvuuden kehittämiseen alueellista yhteistyötä vahvistamalla.

la käynnistetty Baltian maiden rajayhteistyötä tukeva hanke (sittemmin EU:n osarahoittama BEN-hanke) sekä Nordregion laatima ja ylläpitämä tietokanta Baltian maiden aluekehityksestä ja laitoksen järjestämät jatkokoulutuskurssit Baltian maiden aluesuunnittelijoille.

Säännöllinen ja järjestäytynyt viranomaisyhteistyö ei kuitenkaan ole lähtenyt käyntiin toivotulla tavalla. Viime vuosina on silti ollut runsaasti kahdenkeskisiä yhteyksiä ja EU-ohjelmiin liittyvää yhteistyötä. Aluepoliittisessa yhteistyöohjelmassa mainittu ns. Norden pluss-aloite ja rajayhteistyön kannustaminen lähialueilla edellyttävät jo sinänsä nykyistä tiiviimpää yhteistyötä.

Suomi pyrkii puheenjohtajavuonnaan käynnistämään säännöllisen viranomaisyhteistyön ja -yhteydenpidon Pohjoismaiden ja Baltian maiden aluekehitysviranomaisten välillä.

Pohjoismaisen rajaseutuyhteistyöstrategian toteuttaminen ja tarkentaminen

Pohjoismaiden alueministerit hyväksyivät syksyllä 2005 aluepolitiikan virkamieskomitean (ÄK-R) valmistelevan uuden rajaseutuyhteistyöstrategian. Pyrkimyksenä on kytkeä Pohjoismaiden ministerineuvoston tuki rajaseutuyhteistyölle selvemmin pohjoismaisen yhteistyön strategiaan prioriteetteihin ja joustavoittaa rahoituksen kohdentamista.

Uusi menettely edellyttää seurannan kehittämistä ja indikaattoreita. Virkamieskomitea päätti vuoden 2005 lopussa, että uusi menettely otetaan vaiheittain käyttöön budjettivuosina 2007–2008. Järjestelmän käyttöönoton valmistelu ajoittui Norjan puheenjohtajakaudelle, mutta sen käytännön testaus osuu Suomen puheenjohtajakaudelle. Suomi pyrkii varmistamaan uuden järjestelmän sujuvan käyttöönoton.

Vuosina 2006–2007 valmistellaan ja käynnistetään myös uudet EU:n rahoittamat ns. alueellisen yhteistyön ohjelmat, jotka jatkavat kaudella 2000–2006 toteutettuja Interreg-ohjelmia. Uudella ohjelmakaudella pohjoismaisten rajaseutujärjestöjen suhde EU-ohjelmiin tulee osittain muuttumaan. Suomi tulee nostamaan tämän muuttuneen roolin keskeiseksi teemaksi kesällä 2007 järjestettävässä virkamieskomitean ja rajaseutujärjestöjen yhteiskokouksessa.

Suomi pyrkii osaltaan myös vahvistamaan Nordregion roolia rajayhteistyön pohjoismaisena ja kansainvälisenä osaamiskeskuksena.

Tiedontuotanto ja kokemustenvaihto

Pohjoismaiden aluepoliittisen yhteistyön toisen pilarin muodostavat Pohjoismaiden erityisolosuhteet huomioon ottava yhteinen tutkimus- ja selvitystoiminta sekä maiden ja alueiden välinen kokemustenvaihto.

Suomi pitää Nordregio-tutkimuslaitosta pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön keskeisenä resursina ja pyrkii kaikin tavoin tukemaan ja vahvistamaan sen asemaa.

Suomi katsoo, että kokemustenvaihto aluekehitysasioissa on synnyttänyt vuosien varrella huomattavaa pohjoismaista lisäarvoa. Viime vuosina sen koko potentiaalia ei kuitenkaan ole hyödynnetty, ja onkin syytä pohtia keinoja sen tehostamiseksi. Yhtenä mahdollisuutena Suomi näkee Nordregion tehokkaamman hyödyntämisen kokemusten välittäjänä. Suomi haluaa

lisätä vuoropuhelua virkamieskomitean ja Nordregion välillä tavoitteena kehittää edelleen tämän toiminnan sisältöä ja muotoja. Suomen tavoitteena on vuoden 2007 aikana toteuttaa Nordregion avustuksella ainakin kaksi työpajaa kokemustenvaihtoa varten.

Vuonna 2007 on tarkoitus jatkaa EU/ETA-asioiden seuraamista virkamieskomitean kokousten yhteydessä. Asetetut työryhmät (Interreg-asiat, valtiontukiasiat) aktivoidaan tarvittaessa ja säilytetään valmius uusien ad hoc -ryhmien asettamiseen.

Tiedontuotannossa ja kokemustenvaihdossa painotetaan vuonna 2007 erityisesti alueellista innovaatiopolitiikkaa, kaupunki-/klusteripolitiikkaa Itämeren alueen viitekehityksessä sekä kunta- ja aluepalvelurakenteen kehittämistä.

Suomi tulee määrätietoisesti jatkamaan Norjan käynnistämää avainhankkeita koskien alueellista innovaatiopolitiikkaa sekä arvioimaan tarvetta käynnistää tähän teemaan liittyviä uusia hankkeita.

Vuonna 2005 asetettu kaupunkipolitiikkatyöryhmä saanee nykyisen mandaattinsa mukaisen työnsä valmiiksi vuoden 2006 loppuun mennessä. Suomi pitää perusteltuna jatkaa kaupunkipolitiikkaan liittyvää tiedon- ja kokemustenvaihtoa ja tarvittaessa myös käynnistää siihen liittyviä selvitys- ja tutkimushankkeita. Jatkotyön tarkentamisesta ja suuntaamisesta päätehtään vuoden 2007 alussa ottaen huomioon mm. nykyisen hankkeen tulokset ja muut relevantit hankkeet. On todennäköistä, että ns. kehitysklusterit nousevat vahvasti esille jatkotyössä. Suomi haluaa myös laajentaa näkökulmaa koskemaan koko Itämeren aluetta.

Viime vuosina on useimmissa Pohjoismaissa tehty laaja-alaista selvitystyötä keskeisten hyvinvointipalvelujen turvaamiseksi sekä alueellisen elinkeino- ja kehittämispolitiikan uudelleenjärjestämiseksi tulevaisuudessa. Suomi tulee puheenjohtajavuonnaan panostamaan tiedon- ja kokemustenvaihtoon hallinnon rakenteiden, erityisesti paikallis- ja aluehallinnon,

muuttamiseksi vastaamaan paremmin tulevaisuuden haasteita ja tarpeita.

Suomi ottaa puheenjohtajavuonnaan myös esille demografisen kehityksen, erityisesti väestön ikääntymisen vaikutukset aluekehitykseen ja sen haasteet aluepolitiikassa. Suomi haluaa tässä yhteydessä nostaa esille sukupuolinäkökulman.

Viime vuosina aluepoliittinen sektori on rahoittanut useita erillisessä aluesuunnitteluviranomaisten yhteistyössä syntyneitä kestävän kehityksen teemaan liittyviä tutkimus- ja selvityshankkeita. Suomen puheenjohtajakaudella on tarkoitus arvioida näiden tutkimusten antia ja keskustella mahdollisista jatkoselvitystarpeista.

7. Maa- ja metsätalous, kalastus ja elintarvikeala

Maaseutupolitiikka

NordFram – Tulevaisuuden maatalous ja kulttuurimaisema Pohjoismaissa -projektilla on luotu perustaa kokemusten vaihdolle virkamiestasolla. NordFram-projektin tehtävät määritettiin Akureyrin ministerikokouksessa vuonna 2004. Tavoitteena on ollut edistää pohjoismaista yhteistyötä ja verkottumista, käynnistää projekteja ja tehdä aloitteita koskien tulevaisuuden maataloutta ja kulttuurimaisemaa, mihin kuuluu myös maaseudun laaja-alainen kehittäminen. Kymmenjäseninen NordFram-ryhmä koostuu viiden eri Pohjoismaan maatalousministeriöiden asettamista virkamiesedustajista. Hankkeen loppuraportti luovutetaan ja loppuseminaari pidetään Suomen puheenjohtajakaudella keväällä 2007.

Maataloustutkimus

Pohjoismaisten maataloustutkimusta rahoittavien organisaatioiden yhteyselin on nimeltään NKJ (Maataloustutkimuksen pohjoismainen kontaktielin). Sen tehtävänä on edistää laadukkaiden yhteispohjoismaisten tutkimushankkeiden ja -verkostojen syntyä. NKJ toimii myös neuvoa-antavana elimenä Pohjoismaiden ministerineuvostolle maatalouden tutkimuspoliittisissa kysymyksissä.

Suomi toimii NKJ:n puheenjohtajana kaudella 2006–2009. Suomen puheenjohtajakauden tavoitteena on tehostaa NKJ:n toimintaa sekä uuden strategian että toimintatapojen uudistusten kautta. Pohjoismaiden maa- ja elintarviketuotannon erityispiirteiden vuoksi tarve tutkimusyhteistyön edellytysten paranta-

miseksi on ilmeinen. Uusi strategia, joka tulee valmistumaan vuoden 2007 alkuun mennessä, tulee sisältämään välineitä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Se tulee sisältämään myös NKJ:n priorisoimat tutkimusteemat tälle kaudelle.

Vuoden 2007 aikana NKJ tulee järjestämään pohjoismaisen ”Kulttuurimaisema”-seminaarin yhteistyössä pohjoismaisten geenipankkien ja NordFramin kanssa.

Metsätalous

Puheenjohtajakaudellaan Suomi jatkaa pohjoismaista kokemustenvaihtoa kansallisista metsäohjelmista – jota Suomessa paraikaa päivitetään – sekä pyrkii lisäämään puun käyttöä osana kestävää metsätaloutta. Lisäksi edistetään puun käyttöä bioenergiana ja jatketaan yhteistyötä ilmastokysymyksissä ja myrskytuhojen seurannassa. Myös vuoropuhelua metsäsektorin ja koulujen välillä jatketaan.

Pohjoismaisen metsätalouden siemen- ja taimineuvosto (NSFP) järjestää pohjoismaisen seminaarin vuo-

”

Suomi jatkaa pohjoismaista kokemustenvaihtoa kansallisista metsäohjelmista sekä pyrkii lisäämään puun käyttöä osana kestävää metsätaloutta. Lisäksi edistetään puun käyttöä bioenergiana ja jatketaan yhteistyötä ilmastokysymyksissä ja myrskytuhojen seurannassa.

den 2007 aikana. NSFP edistää metsänuudistamisketjuun liittyvien tietojen, käytännön kokemusten ja näkemysten vaihtoa Pohjoismaissa.

Metsäntutkimus

Yhteispohjoismaista metsäntutkimusta rahoittavien järjestöjen yhteiselimen SNS:n päätehtävänä on edistää kestävä metsänhoidon eri käyttömuotojen tutkimusta. SNS toimii myös neuvoa-antavana elimenä Pohjoismaiden ministerineuvostolle metsiin ja metsäntutkimukseen liittyvissä kysymyksissä.

SNS:n toiminta kattaa metsänhoidon, metsät ja muut puustoalueet, puuraaka-aineen ja muiden metsätuotteiden käytön sekä metsien ei-kaupalliset arvot. SNS pyrkii toiminnallaan kehittämään sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti vastuullista metsänhoitoa. Suomi toimii SNS:n puheenjohtajana kauden 2006–2009. Suomen puheenjohtajakaudella tavoitteena on uudistaa SNS:n strategiaa, hakea synergiaetuja tutkimuksen voimavarojen yhteiskäytöstä ja käyttää EU:n tutkimuksen puiteohjelmien mahdollisuudet hyväksi Pohjoismaiden ja lähialueiden metsäntutkimuksessa.

Kalastus

Suomen puheenjohtajakaudella tavoitteena on Itämeren alueen aseman vahvistaminen ja näkyvämmäksi te-

keminen pohjoismaisessa yhteistyössä. Lisäksi esille otetaan hylkeiden hyötykäytön lisääminen ja kantojen hallinta sekä merimetsojen kalastukselle, kalanviljelylle ja muille saaristoseudun elinkeinoille aiheuttamien vahinkojen vähentäminen.

Itämeri on kalastuksellisesti tärkeä alue Pohjolas-
sa, vaikka Itämeressä onkin vähemmän lajeja ja saaliit
ovat vaatimattomampia kuin Atlantilla. Kolmella jäsen-
maalla ja yhdellä itsehallintoalueella on rannikkoa Itä-
merellä, ja tämän takia Pohjoismaiden ministerineu-
vosto on pyrkinyt tiivistämään yhteistyötä Baltian mai-
den ja Venäjän kanssa. Valtaosa Itämeren alueesta
kuuluu jo EU:hun, mutta siitä huolimatta pohjoismai-
nen kalastusyhteistyö on edelleen tärkeää.

Itämeren hyljekantaa verotti 1900-luvun puoliväliin
asti talvimetsästys jäällä sekä jossakin määrin met-
sästys kesäkuukausina ulkosaaristossa. Hylkeiden
määrä supistui 1960-luvulla voimakkaasti ympäristön
aiheuttamien lisääntymishäiriöiden takia. Se johti rau-
hoitukseen, mutta kriisin jälkeen hyljekanta on elpynyt
entistä vahvemmaksi. Kun kantaa ei varsinaisesti supis-
teta, hylkeet lisääntyvät ja aiheuttavat suurta vahinkoa
kalastukselle ja kalanviljelylle. Aktiivisella riistanhoi-
dolla hyljekanta voitaisiin pitää vakaana ja samalla ottaa
tämä uusiutuva luonnonvara hyötykäyttöön. Lisäksi hyl-
keille palautuisi niiden luontainen arkuus.

Palaaminen hyljekannan normaaliin supistamiseen
vaatii nyt poliittisten edellytysten luomista, minkä jäl-
keen laaditaan nykyaikaiset toimintaohjeet ketjun kai-
kille vaiheille pyynnistä lopputuotteiden markkinoin-
tiin. Pohjoismaisessa yhteistyössä voitaisiin käynnis-
tää hankkeita, joiden avulla selvitetään,

- 1) miten hylkeitä voitaisiin parhaiten hyödyntää
ottaen huomioon nykyinen lainsäädäntö
- 2) mille hylkeestä saataville tuotteille on kysyntää
- 3) tuotteiden valmistamiseen tarvittavien tietojen
kerääminen ja kokoaminen.

Tietoja voi saada Pohjoismaissa seuduilta, joissa hyl-
keitä jatkuvasti hyödynnetään sekä hankeasiakirjoista
ja historiallisista lähteistä.

Merimetsä on lisääntynyt erittäin nopeasti Itäme-
rellä viime vuosina. Lintutieteilijöiden selvityksissä me-
rimetsojen aiheuttamaa vahinkoa kalastukselle, ka-
lanjalostukselle ja matkailuelinkeinolle vähätellään,
mutta saariston ja rannikon elinkeinoista toimeentu-
lonsa saavilla on usein toinen näkemys. Merimetsä
esiintyy kaikkialla Pohjolas-
sa, ja tehokkaiden keinojen
suunnittelu merimetsojen aiheuttamien vahinkojen
rajoittamiseksi olisi nyt tarpeen.

Elintarvikeala

Pohjoismaat ovat kehittäneet 1970-luvun lopulta al-
kaen yhteisiä ravitsemussuosituksia, joista uusimmas-
sa, vuonna 2004 ilmestyneessä on painotettu liikun-
nan merkitystä terveyden ylläpitäjänä. Pohjoismailla
on ollut tapana toimia yhdessä ja soveltaa yhteisiä lin-
jauksia kansallisiin suosituksiin. Puheenjohtajakau-
dellaan Suomi on sitoutunut jatkamaan tätä työtä.

Perusta ja motivaatio yhteiselle ohjelmalle ja suo-
situksille on pohjoismaisen ajattelun ja terveys- ja ra-
vitsemuspoliittisten linjausten samankaltaisuus ja osin
samantyyppiset terveys- ja ravitsemusongelmat. Kos-
ka elämäntapoihin vaikuttavat tekijät ovat sidoksissa
paikallisiin olosuhteisiin, politiikkoihin ja kulttuurei-
hin, hyödynnämme läheisyydestä. Tämä on
pohjoismaisten ohjelmien vahvuus verrattuna jopa Eu-
roopan tasolla laadittuihin ohjelmiin.

Pohjoismaisilla ohjelmilla on myös selvä kytkös
sekä EU:n ravitsemus- liikunta- ja terveystieteisiin
ohjelmiin sekä WHO:n strategioihin.

Suomi jakaa huolen muiden maiden kanssa erityi-
sesti lasten ja nuorten ylipainoisuuden lisääntymises-
tä. Pohdittaessa keinoja näiden suuntausten muutta-
miseksi on myös muistettava ravinnon ja liikunnan

merkitys yleisimpien kansantautien ehkäisyssä. Epä-terveellinen ruokavalio ja liian vähäinen liikunta ovat aikuisiän diabeteksen, sydän- ja verisuonitautien ja syövän taustatekijöitä niilläkin henkilöillä, joilla ei ole paino-ongelmia. Siksi ohjelmissa tulee olla tavoitteena kaikkien ehkäistävissä olevien kansantautien vähentäminen ja terveyden edistäminen.

Pohjoismaisen ruokakulttuurin edistäminen

Ny nordisk mat -hanke perustuu Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2005 Århusin kesäkokouksen julistukseen uudesta pohjoismaisesta keittiöstä. Hankkeen tavoitteena on lisätä pohjoismaisen ruoan ja ruokakulttuurin tunnettuutta sekä Pohjoismaissa että muualla maailmassa. Kolmevuotiseksi suunnitellussa projektissa halutaan vahvistaa omakeimaisen keittiön profilia sekä edistää elintarvikkeiden kilpailukykyä.

Uuteen pohjoismaiseen keittiöön liittyvät elintarvikkeiden puhtaus, turvallisuus, tuoreus, yksinkertaisuus ja eettikka. Keittiö muun muassa ottaa huomioon vuodenaikojen vaihtelut sekä edistää kestäväää tuotantoa. Tavoitteena on yhdistää parhaat pohjoismaiset ruokaperinteet ja raaka-aineet sekä uudet vaikutteet niin, että tuloksena on terveellinen, maukas, tunnistettava ja houkutteleva keittiö. Puheenjohtajakaudellaan Suomi jatkaa hankkeen eteenpäin viemistä.

Helposti leviäviä eläintauteja koskeva valmiusyhteistyö

Vuonna 2004 perustettiin yhteyshenkilöverkosto kehittämään pohjoismaista yhteistyötä helposti leviävien eläintautien torjumiseksi. Yhteistyön tuloksena toteutettiin suu- ja sorkkatautivalmiusharjoitus syksyllä 2005. Keväällä 2006 Pohjoismaiden ministerineuvostolle toimitettiin hakemus ohjelmasta, jonka tarkoituksena on jatkaa valmiusyhteistyötä, kehittää pohjoismaisia valmiussuunnitelmia sekä selvittää mahdolli-

suudet ja edellytykset eläinlääkäreiden rekrytointiin ja materiaaalisten resurssien hankkimiseen toisesta Pohjoismaasta kriisitilanteesta. Lisäksi halutaan vaihtaa kokemuksia hyvistä käytännöistä. Helposti leviävistä eläintaukeista lintuinfluenssa on ajankohtaisin ja valmiusyhteistyö keskittyy lähitulevaisuudessa erityisesti lintuinfluenssan vastaisiin toimiin. Pyrkimyksenä on järjestää yhteispohjoismainen lintuinfluenssavalmiusharjoitus vuonna 2007. Suomi pitää tärkeänä pohjoismaisen valmiusyhteistyön jatkamista sekä kannustaa Baltian maiden mukaan ottamista yhteistyöhön tavalta tai toisella.

8. Kuluttajapolitiikka

POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTOSSA toteutettu rakenneuudistus merkitsee, että vuoden 2006 alusta lähtien kuluttaja-asioista vastaavat ministerit eivät enää kokoontu virallisiin kokouksiin. Myös kuluttajakysymysten pohjoismaisen virkamieskomitean toiminta päättyi vuoden 2005 lopussa.

Epävirallinen pohjoismainen yhteistyö kuluttaja-asioissa jatkuu ja siitä vastaa kuluttaja-asioista vastaavien pohjoismaisten ministeriöiden virkamiehistä koostuva pohjoismainen kuluttajaryhmä. Eri yhteistyöaloilla kuten tuoteturvallisuuksiasioissa ja standardisoinnissa sekä Euroopan yhteisön kuluttajansuojalainsäädännön seuraamista varten on omia yhteistyöverkostoja ja yksittäisissä hankkeissa projektiryhmiä. Kuluttajajärjestöjen ja kuluttajatutkimuksen edustajilla on myös omat pohjoismaiset yhteistyöverkkonsa.

Kuluttaja-alan pohjoismainen yhteistyöohjelma vuosille 2005–2010 hyväksyttiin syyskuussa 2004. Kuluttajayhteistyö rakentuu edelleen tämän yhteistyöohjelman pohjalle. Sen toteutumisesta raportoidaan tarvittaessa Pohjoismaiden neuvoston kansalais- ja kuluttajavaliokunnalle.

Yhteistyöohjelmassa on visiona sellaisten aktiivisten kuluttajien turvallinen asema kaikissa yhteyksissä. Keskeiset tavoitteet ovat kuluttajansuojan vahvistaminen Pohjolassa ja muualla Euroopassa sekä kuluttajien vapaan valinnan ja päätösten perustana olevan tietopohjan vahvistaminen.

Suomen puheenjohtajakaudella on tarkoitus painottaa rajat ylittävään kaupankäyntiin ja markkinointiin liittyviä kuluttajakysymyksiä. Tämä merkitsee yhteistyötä EU:ssa vireille tulevien lainsäädäntö- ja muiden kuluttajapolitiittisten hankkeiden osalta sekä pan-

taessa yhteisölainsäädäntöä täytäntöön Pohjoismaissa. Projektityössä keskitytään niihin haasteisiin, joita uusi tekniikka, uudet kaupankäynnin muodot, uudet markkinat ja markkinoiden integroituminen tuo tullessaan. Erityisesti kiinnitetään myös huomiota yhteistyön kehittämiseen markkinavalvonnan alueella. Globalisaatiokehitykseen liittyen ovat esillä myös kuluksen eettiset kysymykset ja yritysten yhteiskuntavastuu.

Kuluttajien tietopohjan vahvistamista uusilla sääntelystä vapautuneilla markkinoilla ja niillä hyvinvointisektoreilla, joilla kuluttajan vapaata valinnanmahdollisuutta lisätään, painotetaan niin ikään pohjoismaisessa kuluttaja-alan yhteistyössä Suomen puheenjohtajakaudella.

9. Sosiaali- ja terveyspolitiikka

SUOMI JATKAA PUHEENJOHTAJAKAUDELLAAN Tanskan aloittamaa pohjoismaisen yhteistyön rakenteiden uudistamistyötä erityisesti sosiaali- ja terveyspolitiikan alalla.

Sosiaali- ja terveyssektorilla on useita yhteispohjoismaisia koulutus- ja tutkimuslaitoksia. Niiden kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä vahvistetaan, jotta ne paremmin vastaisivat alan muuttuviin vaatimuksiin. Laitosten hallintoa kevennetään tarvittaessa ja toimintatapoja kehitetään paremmin palvelemaan uudentyyppistä ja joustavaa verkostoitumista sekä tietojen, kokemusten ja asiantuntijoiden vaihtoa käytännön kehittämistyön tukemiseksi Pohjoismaissa.

Myös hanketoiminnan poliittista ohjausta selkiytetään, hankkeiden arviointimenettelyä tehostetaan ja hankkeiden tuloksista tiedotetaan laajemmin.

Maiden yhteisesti sopiman tavoiteohjelman tulee näkyä selvemmin käytännön yhteistyössä ja aktivoida keskustelua parhaista pohjoismaisista toimintatavoista.

Sosiaali- ja terveysalan yhteistyö

Puheenjohtajakauden pääteemat sosiaali- ja terveyssektorilla ovat ikääntyvä väestö sekä nuoret ja lapset.

Ikääntyvän väestönosan aktiivisuuden ja voimavarojen tukeminen sekä toimintakykyyn panostaminen on tärkeää. Hyvin koulutettu, terve vanhusväestö on merkittävä yhteiskunnallinen voimavara, jolla on paljon annettavaa eri elämäntilanteilla, esimerkiksi järjestö- ja kansalaistoiminnassa. Aktiiviseen ikääntymiseen panostettaessa myös hoito- ja hoivapalveluiden kustannukset vähenevät. Suomi haluaa pohjoismaisella tasolla keskustella siitä, miten ikääntyneiden ihmisten

erilaisia voimavaroja parhaiten tuettaisiin ja hyödynnettäisiin yhteiskunnissamme.

Ikääntyvä väestö muodostaa kasvavan haasteen pohjoismaisille sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmille. Suomi käynnistää yhdessä Pohjoismaisen vammaisiasiain yhteistyöelimen (NSH) kanssa selvityksen toimintarajoitteisten vanhusten asemasta ja palveluiden tarpeesta. Tulokset julkistetaan hankkeen päätös-konferenssissa.

Suomi selvittelee puheenjohtajakaudellaan myös mahdollisuuksia käynnistää pohjoismainen ikääntymispoliittinen tutkimusverkosto.

Toisena tärkeänä teemana on terveen kehitysympäristön muodostaminen lapsille ja nuorille. Taloudellisen perusturvallisuuden lisäksi tulee huolehtia kaik-

kien lasten ja nuorten terveydestä ja yhtäläisistä mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan. Suomi toivoo keskustelua etenkin neuvola- ja koulu-terveydenhuoltojärjestelmien haasteista. Puheenjohtajakaudella osallistutaan aktiivisesti PMN:n poikkihallinnollisen strategian ”Lapset ja nuoret Pohjolassa” toteutukseen.

Työtä rajaesteiden poistamiseksi Pohjoismaiden välillä jatketaan mm. opiskelijoiden sosiaaliturvan alalla. Yhteistyötä viranomaisten kesken sekä opiskelijoiden informointia lisätään.

Vuotuisen sosiaali- ja terveysministerikokouksen (MR-S) aiheena on terveydenhuollon rahoitus- ja palvelujärjestelmien vertailu. Pohjoismaissa terveydenhuollon palveluita on viime vuosina kehitetty hyvin eri-

laisista lähtökohdista ja kokemuksia niistä halutaan vaihtaa.

Edellisten puheenjohtajakausien aloitteita jatketaan huume- ja alkoholipolitiikan sekä valmiuskysymysten osalta. Yhteistyötä rokote- ja pandemiakysymyksissä pyritään edistämään aktiivisesti. Harvinaisten sairauksien yhteispohjoismaisia hoitokäytäntöjä kehitetään edelleen. Myös tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä terveydenhuollossa (mm. sähköinen resepti) jatketaan. Esteettömän suunnittelun pohjoismaisen toimintaohjelman toteutusta seurataan.

Lähialueyhteistyössä panostetaan erityisesti lasten ja nuorten terveiden elämäntapojen edistämiseen.

Lisäksi Suomi tekee puheenjohtajakaudellaan yhteistyötä lähialuekysymyksissä Barentsin neuvoston

ja pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuuden kanssa. Suomi järjestää Barentsin HIV/Aids-ohjelman ensimmäisen osahankkeen päätösseminaarin, jossa käsitellään mm. matalan kynnyksen toimipisteiden toimintaa ja tuloksia. Yhteistyössä pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuuden kanssa järjestetään konferenssi ”Sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy ja terveiden elämäntapojen edistäminen”. Konferenssin painopisteitä ovat alkoholin käytön ennaltaehkäisy, nuorten terveiden ja sosiaalisesti palkitsevien elintapojen edistäminen sekä työterveyden ja työsuojelun edistäminen.

10. Sukupuolten välinen tasa-arvopolitiikka

SUOMEN PUHEENJOHTAJAKAUDEN tasa-arvopoliittiset painotukset pohjautuvat Pohjoismainen tasa-arvoyhteistyö 2006–2010 -yhteistyöohjelmaan. Siinä priorisoidut teemat ovat sukupuoli ja valta sekä sukupuoli ja nuoret.

Sukupuoli ja valta

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen naisten ja miesten tasa-arvon näkökulmasta on keskeistä. Työmarkkinoiden sukupuolen mukainen, hyvin hitaasti muuttuva jakautuminen naisten ja miesten aloihin ja ammatteihin on tasa-arvon kannalta ongelmallista monestakin syystä. Suomessa on kiinnitetty erityistä huomiota perhevapaakustannusten epätasaiseen jakautumiseen nais- ja miesvaltaisten alojen kesken. Tämä kysymys nostetaan pohjoismaiseen tasa-arvo keskusteluun osana hyvinvointiyhteiskunnan mallia ja sitä koskeva konferenssi järjestetään ministerikokouksen yhteydessä. Pohjoismaisen tasa-arvoministerikokouksen teemana ovat naiset taloudellisessa päätöksenteossa.

Sukupuoli ja nuoret

Suomessa on jo joitakin vuosia kehitetty sukupuolisensitiivisen nuorisotyön toimintamallia, johon on vahvasti rakennettu mukaan sukupuolten tasa-arvon edistämistavoite. Nyt etsitään vastauksia kysymykseen, kuinka näitä toimintamalleja voitaisiin valtavirtaistaa osaksi nuorisotyötä. Suomi jatkaa Norjan käynnistämää sukupuoli ja nuoret -teemaa, joka sisältyy myös Pohjoismaiden ministerineuvoston laajaan strategiaan ”Lapset ja nuoret Pohjolassa”.

Valtavirtaistaminen

Suomi korostaa naisten ja miesten välisen tasa-arvon valtavirtaistamistaprosessien jatkuvaa kehittämistä ja selvittää, miten eri Pohjoismaiden julkishallinnot ovat asiaa edistäneet. Suomessa järjestetään ministerineuvostojen toimintaa käsittelevä valtavirtaistamisseminaari virkamieskomiteoiden suomalaisille puheenjohtajille.

Pohjoismainen naistutkimusinstituutti NIKK

Monta merkittävää, monivuotista tasa-arvopoliittista hanketta vietiin päätökseen Norjan puheenjohtajakaudella 2006. Suomen kaudella linjataan yhteistyöohjelman loppukauden painotuksia toteuttavat konkreettiset toimet. Tarkoituksena on kehittää yhteistyötä ja dialogia Pohjoismaisen naistutkimusinstituutti NIKK:n kanssa, mikä on keskeistä yhteistyöohjelman toteuttamisessa. Kiinnitetään myös huomiota suomenkielisen informaation lisäämiseen NIKK:n toiminnasta.

Lähialueyhteistyö

Lähialueyhteistyössä painopiste on Luoteis-Venäjätöyssä Barentsin alueella. Suomen puheenjohtajakaudella jatketaan prostituutiota ja naiskauppaa käsittelevää yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvoston ja pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelman välillä.

11. Työmarkkinat ja työympäristö

POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTON työmarkkina- ja työympäristöalan yhteistyö perustuu vuosina 2005–2008 toteutettavaan yhteistyöohjelmaan ja sen pohjalta vuosittain työelämän virkamieskomitean (ÄK-A) alaisissa jaostoissa laadittaviin konkreettisempiin toimintasuunnitelmiin. Yhteistyön tavoitteena on riittävän työvoiman määrän ja täystyöllisyyden turvaaminen, työympäristöön liittyvien ongelmien vähentäminen, työmarkkinoiden toimintatavan kehittäminen sekä pohjoismaisen työelämäpolitiikan vuorovaikutuksen edistäminen EU:n ja ETAn sekä muiden kansainvälisten foorumien kanssa.

Suomen puheenjohtajakauden läpikäyvät teemat koskevat työvoiman tarjontaa, työvoiman tarjonnan ja kysynnän kohtaamista, työelämän laatua sekä kansainvälistymisen ja globalisaation vaikutuksia työmarkkinoille.

Suomi jatkaa myös edellisten puheenjohtajuusmaiden teemoja erityisesti liittyen demografisen kehityksen vaikutukseen työvoiman tarjontaan sekä keinoja, joilla työmarkkinoilta syrjäytymistä voidaan estää ja työmarkkinoille integroitumista edistää. Työmarkkinajärjestöjen edustajia kuullaan virkamieskomitean alaisten jaostojen työssä ja heitä kutsutaan mukaan puheenjohtajakaudella pidettäviin seminaareihin.

Taloudellisen kasvun ja hyvinvointipalvelujen turvaamisen kannalta on tärkeää nostaa työllisyysastetta ja työvoiman tarjontaa. Samalla kun työvoimareservit vähenevät ja globalisaation aiheuttamat rakennemuutokset jatkuvat, kasvaa myös työn tuottavuuden merkitys taloudellisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Tuotannon kasvu voi pitkällä aikavälillä parantaa

yritysten kilpailukykyä ja näin auttaa työpaikkojen säilyttämisessä ja lisäämisessä. Työvoiman vähetessä ja ikääntyessä on tärkeää, että tuotannon lisäys tapahtuu laadullisesti kestävällä tavalla siten, että se samalla tukee hyvinvointia työssä ja edistää työssä jaksamista ja työurien pidentymistä.

Suomen puheenjohtajakauden pääpaino on työelämän laadun parantamisessa tuottavuuden lisäämiseksi.

EU:n laajentumisen vaikutukset, työvoiman ja työpaikkojen liikkuvuus sekä työnvälityksen kehittäminen

Pohjoismainen kokemusten- ja tiedonvaihto EU:n laajentumisen vaikutuksista pohjoismaisille työmarkkinoille on viime vuosina ollut keskeisenä teemana pohjoismaisen työmarkkina-, työoikeus- ja työympäristöalan yhteistyössä. Suomi jatkaa puheenjohtajakaudellaan tätä tiedonvaihtoa ja laajentaa sitä työvoiman vapaan liikkuvuuden lisäksi koskemaan myös tuotannon, yritysten ja palvelujen siirtymisen aiheuttamia vaikutuksia. Lisäksi on tärkeää analysoida, miten pohjoismaiset työmarkkinat sopeutuvat globalisaatioon ja miten ne kehittyvät tilanteissa, joissa osa tuotantoa siirtyy halvempien työvoimakustannusten maihin.

Vuonna 2007 jatketaan myös Pohjoismaiden, Baltian maiden ja Puolan välistä tiedonvaihtoa ajankohtaisista EU-kysymyksistä ja EU:n laajentumisen vaikutuksista. Suomen tavoitteena on myös järjestää puheenjohtajakauden aikana kolmikantainen pohjoismais-balttilais-puolalainen konferenssi EU:n laajentumisen vaikutuksista työmarkkinoille.

Myös Pohjoismaiden välinen yhteistyö EU:n säännösten tulkinnasta ja kansallisesta toimeenpanosta jatkuu, jotta välttyttäisiin tarpeettomilta eroilta ja rajoiteilta pohjoismaisilla työmarkkinoilla.

Julkisen työvoimapalvelun kehittäminen on ajan-

kohtaista kaikissa Pohjoismaissa, joten tiedon- ja kokemustenvaihto organisaatiomuutoksista, palveluista, sähköisten palvelujen merkityksestä ja yhteistyöstä erityisesti työnantajien mutta myös muiden toimijoiden kanssa on tärkeää niin kansallisen kuin pohjoismaisenkin kehittämistyön kannalta. Myös Pohjoismaiden välisen sähköisen työnvälityksen kehittäminen on osa tätä kokonaisuutta.

Työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen edistäminen

Pohjoismaissa on toteutettu merkittäviä, osittain toisistaan poikkeavia uudistuksia työhyvinvoinnin kehittämiseksi. Lähestymistapa on muuttunut entistä kokonaisvaltaisemmaksi, lainsäädäntöä on nykyaikaistettu ja viranomaisten toiminta on saanut uusia muotoja. Asenteet työpaikoilla ovat muuttuneet ja työhyvinvointi nähdään tuottavuuden tärkeänä tekijänä. Suomen tavoitteena on pohjoismaisen yhteistyön avulla lisätä työhyvinvointia ja työelämän vetovoimaisuutta.

Suomen puheenjohtajakaudella panostetaan työs-

sä esiintyvän väkivallan ja työelämässä esiintyvien mielenterveysongelmien vähentämiseen, henkiseen hyvinvointiin, tuki- ja liikuntaelinten sairauksien ehkäisyyn ja työtapaturmien torjuntaan. Työsuojeluviranomaisten yhteistyötä tiivistetään toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi jatkaa myös Tanskan puheenjohtajakaudella aloitettua työtä, jonka tavoitteena on sairauspoissaolojen vähentäminen.

Työympäristöyhteistyö

Työympäristöalan yhteistyö perustuu vuonna 1989 solmittuun pohjoismaiseen työympäristösopimukseen. Työympäristöpolitiikka ja hyvien työolojen käytännön edistäminen on muuttunut paljon sopimuksen solmimisen jälkeen. Euroopan yhdentyminen on muuttanut työympäristöpolitiikan perustaa, ja lisäksi työympäristöpolitiikan painopisteet, keinot ja toimintatavat

ovat muuttuneet. Tämän vuoksi työympäristösopimuksen merkitys ja tarve nykymuodossaan selvitetään. Tavoitteena on nykyaikaistaa pohjoismaista työympäristöyhteistyötä vastamaan paremmin tulevaisuuden tarpeita.

EU:n työympäristöstrategialla on suuri merkitys myös Pohjoismaissa ja pohjoismaisessa yhteistyössä. Kestävän kehityksen periaatteilla on läheinen yhteys määrätietoiseen työympäristöpolitiikkaan. Tapahtunut kehitystä ja erilaisten lähestymistapojen ja toimenpiteiden vaikuttavuutta analysoidaan pohjoismaisen yhteistyön merkeissä johtopäätösten laatimiseksi.

Virkamiesneuvoston ja sen alaisten jaostojen toiminnan tehostaminen

Norjan puheenjohtajakaudella päätettiin tehostaa pohjoismaisen työelämän virkamieskomitean (ÄK-A) ja sen alaisten jaostojen työtä muun muassa jaostorakennetta uudistamalla. Työmarkkina- ja työympäristöaloilla keskitytään työperäiseen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajien työelämään integrointiin. Näiden kysymysten käsittely valtavirtaistetaan ÄK-A:n alaisten jaostojen työhön vuonna 2006 toimintansa lopettaneen siirtolaisuusjaoston sijasta. Tavoitteena on myös siirtyminen entistä enemmän ad hoc -pohjaiseen yhteistyöhön poliittisesti tärkeiden ja ajankohtaisten asioiden käsittelyn tehostamiseksi.

12. Oikeudellinen yhteistyö

POHJOISMAISELLA OIKEUDELLISEN alan yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyön avulla Pohjoismaat ovat voineet edistää lainsäädännön yhteispohjoismaisia peruseriaatteita yhteisten arvojen pohjalta. Tavoitteena on edistää maiden lainsäädännön samankaltaisuutta ja siten poistaa rajaesteitä ja helpottaa pohjoismaalaisten keskinäisiä kontakteja. Työ on pitkäjänteistä ja sen pohjana ovat käytännön lainvalmisteluhankkeet, yhteispohjoismaiset työryhmät ja virkamiesten epävirallinen yhteistyö.

Oikeusministeriöiden lainsäädäntöyhteistyön kehukset näkyvät Pohjoismaiden oikeusministerien 21.6.2005 hyväksymässä monivuotisessa yhteistyöohjelmassa, jossa määritellään yhteistyön tärkeimmät painopisteet ja hallinnolliset puitteet.

Kansainvälisissä järjestöissä ja muissa yhteyksissä tehtävä oikeudellinen yhteistyö muodostaa tärkeän osan oikeudellisen sektorin pohjoismaisesta yhteistyöstä. Pohjoismaiden oikeusministerit ja -ministeriöt tekevät tiivistä yhteistyötä Viron, Latvian ja Liettuan kanssa sekä siviili- että rikosoikeusasioissa.

Lainsäädäntöyhteistyötä on perinteisesti tehty pääasiassa yksityisoikeuden alalla ja vuoden aikana jatketaan pohjoismaisen perintösopimuksen uudistamistarpeen selvittämistä pohjoismaisessa perheoikeuden työryhmässä. Viime vuosina yhteistyössä ovat kuitenkin yhä enemmän painottuneet rikosoikeuteen ja täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset.

Suomen puheenjohtajakaudella painotetaan erityisesti seuraavia lainsäädäntösektorin kysymyksiä:

Eurooppalaistuva oikeuskulttuuri ja pohjoismainen näkemys paremmasta sääntelystä

Kansainvälistyminen ja kehittyvä EU-oikeus, mukaan lukien EY-tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kannanotot, vaikuttavat pohjoismaisiin oikeusjärjestyksiin. Tämän suuntauksen merkitystä tulee arvioida pohjoismaisen oikeuskulttuurin ja lainsäädännön koherenssin kannalta. Toisaalta on selvítettävä, onko löydettävissä yhteistä pohjoismaista näkemystä useisiin Euroopan unionin piirissä meneillään oleviin paremman sääntelyn hankkeisiin (Better regulation). Lisäksi on syytä tarkastella sitä, miten käytännön yhteistyö Pohjoismaiden kesken toimii ja minkälaista lainsäädäntötekniikkaa käytetään saatettaessa EU-lainsäädäntöä osaksi kansallista oikeusjärjestystä ja edelleen millaisia lainsäädäntöpoliittisia linjauksia eri Pohjoismaissa on tehty niin kansallisesti kuin suhteessa EU- ja muuhun kansainväliseen kehitykseen.

Tarkoituksena on puheenjohtajakaudella järjestää teemasta yksi seminaari tai korkean tason virkamieskokous. Tällöin hyödynnetään asiasta Suomen EU-puheenjohtajakaudella saatuja kokemuksia.

Pohjoismainen kriminaalipolitiikka – ideaalit ja todellisuus

Kaikissa Pohjoismaissa on hiljattain toteutettu laajoja vankeinhoitouudistuksia. Yhteispohjoismaisella tasolla olisi hyödyllistä kartoittaa kriminaalipolitiikan ja eri-

tyisesti seuraamusjärjestelmän viimeaikaista kehitystä eri Pohjoismaissa sekä arvioida, onko tästä näkökulmasta havaittavissa erityistä pohjoismaista kriminaalipoliittista mallia.

Edellä mainitun tarkastelun lisäksi tarkoituksena on seminaarien ja työkokousten kautta käydä keskustelua ja vaihtaa kokemuksia erilaisista vankiluvun sääntelyyn liittyvistä aiheista. Tällaisia aiheita ovat muun muassa kokemukset ehdonalaisen vapauttamisen aikaistamisesta (sähköinen valvonta), keinot ehkäistä päihteiden käyttöä ja päihdehaittojen hoito vankiloissa, vankityö osana aktivoivaa työllisyyspolitiikkaa sekä etniset ryhmät ja ulkomaalaisten eritysongelmat vankiloissa.

Pohjoismainen väkivallan vastainen projekti

Vuoden 2006 aikana toteutetaan moniosainen hanke, johon kuuluu Pohjoismaiden väkivaltaa koskevia,

vertailevia ym. tutkimuksia, selvityksiä ja seminaareja. Siinä kartoitetaan myös ajankohtaisia kansallisia strategioita väkivallan vähentämiseksi ja väkivallan vähentämisen parhaita käytäntöjä. Tutkimusprojektin päätyttyä vuoden 2007 aikana järjestetään seminaari, jossa tuloksia analysoidaan ja jonka jälkeen päätetään jatkotoimista.

Tuomioiden täytäntöönpanon tehostamistoimet ja sähköinen perintä

Tarkoituksena on selvittää Pohjoismaiden välisen elatusapusopimuksen soveltamista käytännössä ja tarvetta kehittää sitä. Pitkällä aikavälillä niin julkiset maksut kuin elatusavutkin olisi hyvä saada sähköisen perintän piiriin. Suomessa julkiset maksut peritään pääosin sähköisesti elatusapua lukuun ottamatta. Puheenjohtajakaudella selvitetään nykytilaa eri Pohjoismaissa ja valtioiden tavoitteita esim. sähköisen asiointin kehittämisessä.

13. Epävirallinen ja muu pohjoismainen yhteistyö

Liikenne

Liikennealan pohjoismaisen virallisen yhteistyön piiriin kuuluivat ennen infrastruktuurikysymykset, liikenneturvallisuus ja tutkimus, laajemman kansainvälisen yhteistyön koordinointi sekä kehitys Pohjoismaiden lähialueilla. Yleistavoitteena on ollut tehokkaan, kilpailukykyisen, turvallisen, kestävän ja tasa-arvoisen liikenteen edistäminen Pohjoismaissa. Yhteistyötä jatketaan epävirallisesti, ja sitä johtavat liikenneministerit.

Rakennus- ja asuntopolitiikka

Yhteistyössä painotetaan asunto- ja kaupunkipolitiikkaa, rakennus- ja asuntoalan kestävää kehitystä sekä tiedonvaihdon tiivistämistä. Tavoitteena on vaihtaa ko-

kemuksia ja kehittää yhteispohjoismaisia menetelmiä ja ratkaisumalleja, joita voidaan hyödyntää kansallisessa rakennus- ja asuntopolitiikassa. Erityistä huomiota kiinnitetään asunto- ja rakennustilastojen parantamiseen ja yhdenmukaistamiseen.

Monessa maassa ongelmana ovat korkeat rakennuskustannukset. Jotta rakennusmarkkinoiden toimivuudesta saataisiin tietoa, on laadittu toimintasuunnitelma, jonka avulla halutaan lisätä kilpailua rakennusalalla. Samalla selvitetään, miten toisaalta Pohjoismaiden sisäistä ja toisaalta Pohjoismaiden, Baltian ja Puolan välistä kokemustenvaihtoa voidaan lisätä. Tavoitteena on löytää menetelmiä rakennuskustannusten supistamiseksi ja alan kilpailun vahvistamiseksi laadusta tinkimättä. Työtä on tarkoitus jatkaa lähivuosien ajan.

Pelastusyhteistyö

Pohjoismaiden pelastusylijohtajat tapaavat kahdesti vuodessa. Toisen kokouksen aiheet koskevat pelastustoimea ja toisen kriisivalmiutta. Kokouksissa käsitellään ajankohtaisia teemoja tavoitteena kehittää keskinäistä yhteistyötä.

Suomi toimii lisäksi puheenjohtajana Nordred-yhteistyöryhmässä toukokuusta 2006 kesäkuuhun 2009. Nordred-yhteistyö perustuu Pohjoismaiden kesken vuonna 1989 solmittuun sopimukseen yhteistyöstä ja avunannosta onnettomuustapauksissa.

Nordred-yhteistyöryhmän tehtävänä on seurata sopimuksen käytännön toteutumista ja huolehtia sen ajan tasalla pitämisestä. Yhteistyöryhmä pitää kokouksia vähintään kaksi kertaa vuodessa. Perusteellisempaa valmistelua vaativia asioita varten asetetaan erityistyöryhmiä. Suomea Nordred-yhteistyöryhmässä edustaa sisäasiainministeriön pelastusosasto, Ruotsia Räddningsverket, Norjaa Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskab sekä Hovedredningssentralen Sør-Norge, Tanskaa Beredskabsstyrelsen ja Rigspolitiet sekä Islantia Rigspolitichefen. Nordred-yhteistyön Internet-sivuja ylläpitää Ruotsin Räddningsverket.

Suomen Nordred-puheenjohtajakauden päätteeksi järjestetään laajempi konferenssi, jonka tarkoituksena on käsitellä erityisesti pelastustoiminnan yhteistyötä koskevia kehittämistarpeita. Viimeisin konferenssi järjestettiin Reykjavikissa 3.–5.5.2006 ja seuraava järjestetään Suomessa touko-kesäkuussa 2009. Pohjoismaiden ministerineuvosto on rahoittanut Nordred-konferensseja.

Reykjavikin konferenssissa kehitettävänä asioina esille nousivat muun muassa muiden maiden hälyttämiseen ja avun pyytämiseen liittyvät käytännön menettelytavat, viranomaisradioverkon ja päätelaitteiden toimivuus ja käyttö avustusoperaatioissa sekä avun vastaanottamiseen varautuminen. Näiden asioiden lisäksi Suomen Nordred-puheenjohtajuuden aikana on tarkoitus käsitellä myös kansainvälistä avunantoa koskevien sopimusten keskinäisiä suhteita liittyen erityisesti EU:n pelastuspalvelumekanismiin sekä valmis-teilla olevaan Barentsin alueen pelastuspalvelusopimukseen.

Pohjoismainen poliisiyhteistyö

Pohjoismaiden poliisiylijohtajat tapaavat vuosittain. Yhteistyön perustana toimivat vuonna 2002 pohjoismaista poliisiyhteistyötä koskeva sopimus ja vuon-

na 2004 allekirjoitettu lisäsopimus sekä mm. vuonna 2003 voimaan astunut Suomen, Norjan ja Ruotsin toimivaltaisten viranomaisten/ministeriöiden välinen sopimus Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 40 ja 41 artiklojen tarkemmasta soveltamisesta. Vuonna 2005 poliisiylijohtajat hyväksyivät DVI- eli uhrientunnistustoimintaa ohjaavan yhteispohjoismaisen yhteisymmärryspöytäkirjan.

Poliisiylijohtajat päättivät vuonna 2004, että pohjoismaista yhteistyötä on syytä laajentaa koskemaan myös järjestyspoliisin toimintaa. Työryhmätapaamisten aiheena ovat olleet mm. suuret yleisötapaturmat

ja niiden järjestelyt.

Pohjoismainen poliisiyhteistyö kehittyy samanlaisesti muun kansainvälisen yhteistyön kanssa. Lukuisten yhteistyöfoorumien paremman yhteensovittamisen vuoksi poliisiyhteistyössä pyritään mm. yhteisiin painopisteisiin ja tarkentamaan eri foorumien keskinäiset suhteet. Jatkotoimista keskustellaan elokuussa 2006 julkaistun raportin pohjalta. Myös poliisin ja tullin yhteistyötä (Polis och tull i Norden mot narkotika) kehitetään poliisiylijohtajien asettaman visio työryhmän pohjalta. PTN-puheenjohtajuus ei seuraa PMN:n puheenjohtajuuskiertoa.

Epävirallinen huumausaine- poliittinen yhteistyö

Huumekysymysten ministerineuvosto (MR-Narko) lakautettiin vuoden 2006 alussa PMN:n uudelleenorganisoinnin yhteydessä. Huume- ja poliittinen virkamieskomitea päätti, että poikkihallinnollista huumausaine- ja poliittista yhteistyötä jatketaan epävirallisella tasolla, Nordiskt narkotikaforum -yhteistyönä.

Yhteistyön tavoitteena on vaihtaa kokemuksia hyivistä käytännöistä. Maiden edustajista koostuva asiantuntijaverkosto ottaa tehtäväkseen määritellä tarkemmin ne kysymykset, joita halutaan käsitellä yhteis- pohjoismaisesti. Lähialueyhteistyötä jatketaan hankekohtaisesti.

Nordiskt narkotikaforumin puheenjohtajuus on si-
dottu PMN:n puheenjohtajuuteen. Perinteisen koke-
musten vaihdon lisäksi Suomi tulee puheenjohtaja-
kaudellaan pitämään esillä vähemmistö- ja kysymyksiä
Pohjoismaissa ja sen lähialueilla. Yhteistyötä tehdään
Barentsin neuvoston ja EU:n pohjoisen ulottuvuuden
sosiaali- ja terveysalan kumppanuuden kanssa.

PMN:n alaisuudessa toimiva ja Helsingissä sijait-
seva Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta (NAD)
edistää ja luo yhteistyötä yhteiskuntatieteellisen päih-
detutkimuksen alalla. Suomen puheenjohtajakau-
del- la NAD järjestää mm. kansainvälisen huume- ja politiikan
arviointia koskevan seminaarin 22.–23.3.2007 Oslos-
sa yhteistyössä Norjan valtion päihdetutkimusinsti-
tuutin SIRUKSEN kanssa sekä pitää esillä muita ajan-
kohtaisia huume- ja kysymyksiä toiminnassaan.

*PMN:n alaisuudessa toimiva ja Helsingissä sijaitseva Pohjoismainen päihdetutkimus-
lautakunta edistää ja luo yhteistyötä yhteis-
kuntatieteellisen päihdetutkimuksen alalla.*

Pohjoismainen terveydenhuollon valmiusyhteistyö

Pohjoismaiden terveysministerit allekirjoittivat
14.6.2002 yhteis- pohjoismaisen terveydenhuollon
valmiussopimuksen.

Pohjoismaat sitoutuvat sopimuksessa kansalliset
tarpeet huomioon ottaen keskinäiseen sosiaali- ja ter-
veydenhuollon yhteistyöhön kriisi- ja katastrofitilan-
teissa. Maat sitoutuvat muun muassa tiedottamaan
toisilleen toimenpiteistään, kehittämään alan yhteis-
työtä ja tiedottamaan valmiusjärjestelmiensä muutok-
sista sekä edistämään muutenkin yhteistyötä poista-
malla kansalliseen lainsäädäntöön sisältyviä esteitä,
vaihtamalla kokemuksia sekä tekemällä koulutus- ja
harjoitusyhteistyötä.

Sopimus kytkee terveydenhuollon varautumisen
Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään yh-
teistyöhön. Ryhmä valmistelee vuosittain sopimuksen
artiklan 5 tarkoitus- tusta varten raportin. Pohjoismaiden
ministerineuvoston puheenjohtajamaa vastaa raportin
jatkokäsittelystä ja sitä koskevan selvityksen antami-
sesta sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomiteal-
le (ÄK-S) sen vuosittaisessa syyskokouksessa.

Maahanmuutto- ja kansalaisuusasiat

Pohjoismaiden ministerineuvostossa ei ole maahan-
muuttoasioille omaa ministerineuvostoaan. Tanska on
aikaisemmin esittänyt, että perustettaisiin erillinen mi-
nisterineuvosto näille asioille, mutta ei ole saanut tu-
kea muilta Pohjoismailta. Yksi argumentti tälle oli se,
että muissa Pohjoismaissa maahanmuuttoasiat kuulu-
vat monelle ministerille, kuten Suomessa sisäasiain-,
työ- ja ulkoministerille. Tanskassa on erillinen maahan-
muutto- ja kotouttamisasiainministeriö.

Suomen EU-jäsenyyden myötä maahanmuutto- ja
pakolaispolitiikka määrittyy osaltaan EU:n kokonai-

suudesta käsin. Suomen tarkoituksena on Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajakaudella vuonna 2007 jatkaa humanin ja kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan valmistelua ja käytännön soveltamista. Eurooppa-neuvosto hyväksyi marraskuussa 2004 vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittämistä vuosina 2005–2010 koskevan Haagin ohjelman. Suomen EU-puheenjohtajakaudella tehdään Haagin ohjelman väliarviointi.

Turvapaikkapolitiikka

Pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevat ns. ensimmäisen vaiheen vähimmäissäädökset on saatu hyväksyttyä EU:ssa. Tämän jälkeen tulisi ryhtyä pohtimaan, miten yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää voitaisiin tästä eteenpäin parhaiten edistää ja millaisia toisen vaiheen säädöksiä tarvitaan. Euroopan komissio antaa syksyllä 2006 kertomuksen vastuunmäärittämisasetuksen soveltamisesta. Kertomuksen pohjalta on mahdollista aloittaa myös Pohjoismaiden kesken keskustelu siitä, mihin suuntaan tätä ns. Dublin-järjestelmää tulisi kehittää.

Yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää rakennetaan myös turvapaikkaviranomaisten välistä käytännön yhteistyötä ja tiedonvaihtoa vahvistamalla. Tässä työssä Pohjoismaat voivat antaa oman panoksensa.

Maahanmuuttopolitiikka

Komissio on vuoden 2005 lopulla laatinut tiedonannon koskien laillista maahanmuuttoa. Asiakirjassa hahmotellaan taloudellista maahanmuuttoa useamman vuoden perspektiivillä. Siinä on nostettu esiin mm. korkeasti koulutettujen työntekijöiden ja kausityöntekijöiden sekä harjoittelijoiden maahanmuutto. Pohjoismaiden maahanmuutto- ja turvapaikka-asioista vastaavat ministerit ovat painottaneet kyseisen asian merkitystä.

Maahanmuuttavan työvoiman määrää ja laatua koskevan kansallisen päätöksenteon rinnalla on korostettu myös yhteistä lähestymistapaa. Pohjoismaiden olisi mm. ikärakenteesta johtuvista syistä pohdit-

Suomen tarkoituksena on Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajakaudella vuonna 2007 jatkaa humanin ja kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan valmistelua ja käytännön soveltamista.

tava mahdollisuuksiaan houkutella ulkomaista työvoimaa, mukaan lukien korkeasti koulutettuja työntekijöitä.

Tämän lisäksi komissio antoi heinäkuussa tiedonannon laittoman maahanmuuton torjunnasta. Ilmiön tarkastelu onkin tärkeää, koska toimintaympäristö muuttuu koko ajan. Teema liittyy myös lähes kaikkiin muihin vireillä oleviin asioihin. Asiakirjassa käsitellään viisumipolitiikkaa, rajavalvontaa, suhteita kolmansiin maihin, asiakirjaturvallisuutta ja viitataan ihmiskauppaa koskeviin kysymyksiin.

Komission direktiiviehdotusta laittomasti oleskelevien kolmansien valtioiden kansalaisten palauttamisesta käsitellään parhaillaan.

Komissio on antanut ehdotuksen toisen polven Schengenin tietojärjestelmistä (SIS II sekä viisumipuolella uusi viisumitietojärjestelmä VIS). Viisumiasiat ovat Pohjoismaille yhteisiä Schengen-säännösten puitteissa. Komissio antoi heinäkuussa ehdotuksensa myös viisumiasetukseksi sekä yhteisen konsuliohjeen osamuutoksista.

Takaisinottosopimusneuvotteluita on käyty ja keskusteluita käydään myös tulevaisuudessa Pohjoismaidenkin kesken.

Kansainväliseen keskusteluun maahanmuuttopolitiikasta sisältyy enenevässä määrin myös kehitysnäkökulma. Lokakuussa 2005 kansainvälistä muuttoliikettä käsittelevän globaalikomission julkistama raportti on toiminut tässä pohjana.

Kansainvälisillä foorumeilla järjestetään useita tapahtumia muuttoliike-kehitys -yhteyksistä (esim. syyskuussa 2006 YK:n yleiskokouksen yhteydessä korkean tason vuoropuhelu kansainvälisestä muuttoliikkeestä ja kehityksestä).

EU:n yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa on myös hyväksytty heinäkuussa 2006 asiasta yhteinen kanta. Osana vuoropuhelun valmisteluja Euroopan komissio antoi tiedonannon toukokuussa 2006. Pohjoismaisittain keskeisenä haasteena on vuoropuhelun seuranta ja erityisesti kansainvälisen muuttoliikkeen hallinnan parantamiseen liittyvät kysymykset.

Kansalaisuusasiat

Kansalaisuusasioissa Pohjoismaat vaihtavat tilastotietoja ja tietoja lainsäädännön ja hallintokäytäntöjen muutoksista vuosittain järjestettävässä kansalaisuusasioiden yhteistyöryhmässä. Työryhmän puheenjohtajuus on kiertävä. Suomi toimii puheenjohtajana vuonna 2006.

Pohjoismaiden välillä on solmittu kansalaisuusasioita koskeva sopimus. Norja, Ruotsi ja Tanska solmivat sopimuksen eräiden kansalaisuutta koskevien määräysten voimaansaattamisesta vuonna 1950. Suomi liittyi sopimukseen vuonna 1969 ja Islanti 1998. Sopimuksen tarkoituksena on helpottaa sopimusosapuolten kansalaisten pyrkimystä saada toisen sopimusvaltion kansalaisuus. Sopimusta on muutettu kolme kertaa. Viime aikoina on käyty taas keskustelua sopimuksen uudistamisesta, koska sopimusteksti ei enää vastaa kansallisia säännöksiä. Erillinen työryhmä valmistelee Norjan johdolla ehdotusta uudeksi sopimustekstiksi. Sopimus voitaneen hyväksyä vuoden 2007 aikana.

Pakolaiskysymysten pohjoismainen neuvotteluryhmä

Pakolaiskysymysten pohjoismainen neuvotteluryhmä (NSHF) on pohjoismainen yhteistyöryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Toisen kokouksen yhteydessä järjestetään ministerikokous. Kokouksissa vaihdetaan tietoja laajasti koko maahanmuuttolialta. Yhteistyöryhmä on perustanut alatyöryhmiä, joissa pohditaan erityiskysymyksiä. Esimerkkinä voidaan mainita uudelleensijoittamistyöryhmä ja paluutyöryhmä.

Pohjoismainen yhteistyö kehityskysymyksissä

Pohjoismainen yhteistyö kehityspolitiikan saralla on tiivistä. Kaikkien maiden keskeinen päämäärä on edistää YK:n vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteiden saavuttamista vaikuttamalla äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta.

Viime vuosina yhteistyö kehityspolitiikan osalta on ollut läheistä kehitysavun tuloksellisuuden ja yhdenmukaistamisen osalta. Vuonna 2005 hyväksyttiin

OECD/DAC:n (kehitysapukomitea) puitteissa Pariisin julistus avun tuloksellisuudesta, jolla esim. pyritään edistämään avunantajien välistä harmonisaatiota välttämällä päällekkäisyyksiä, tiivistämällä yhteistyötä ja näin ollen vapauttamaan voimavaroja. Pohjoismailla on tästä paljon kokemusta ja tuovat julistuksen toteuttamiseen lisäarvoa mm. ”best practices” -panoksellaan.

Erityisen läheistä yhteistyö on ollut ns. Nordic+-ryhmässä (Pohjoismaat, Alankomaat, Irlanti ja Iso-Britannia). Nordic+ on yhteisellä toimeenpanosuunnitelmallaan, jonka tavoitteena on päämaja-, kenttä- ja globaalitason toimenpiteiden määrittelemineen, onnistunut edistämään kehitysavun harmonisaatiota merkittäväällä tavalla. Ryhmä on lähinnä operatiivinen ja tekee sellaisia toimenpiteitä, joita muut kansainväliset aloitteet eivät kata, mutta joille on selkeä tarve maatasolla. Esimerkiksi Pohjoismaiden aloitteesta käynnistettiin jo vuonna 2002 Sambian Harmonisation in Practice -hanke, jota sittemmin laajennettiin käsittelemään koko avunantajayhteisöä.

Pohjoismaiset kehitysyhteistyöministerit tapaavat pari kertaa vuodessa. Keskusteluaiheita ovat olleet mm. edistyminen Pariisin julistuksen ja harmonisaatiositoumuksien toimeenpanossa, korruption vastaisen työn tehostaminen, kansainvälisen kehitysarkkitehtuuriin liittyvät reformit ja globaalin kehitysrahoitustason nostamisen vaikutukset. Muita ajankohtaisia aiheita ovat velkojen mitätöinti, suoraan kehitykseen budjettiin maksettava budjettituki ja avunantajien työnjako.

Pohjoismainen yhteistyö kehityspolitiikan saralla on tiivistä. Kaikkien maiden keskeinen päämäärä on edistää YK:n vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteiden saavuttamista vaikuttamalla äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta.

Nordic+-kehitysyhteistyön osastopäälliköt tapavat pari kertaa vuodessa ja virkamiestasolla järjestetään runsaasti kokouksia. Eri alojen pohjoismaisten kehitysyhteistyöasiantuntijoiden yhteistyö on tiivistä ja tuloksellista. Aktiivista yhteistyötä harjoitetaan mm. ihmisoikeus-, tasa-arvo-, sosiaali- ja ympäristökysymyksissä.

Pohjoismaiset tasa-arvoneuvonantajat ovat käsitelleet mm. kehityspoliittisia tasa-arvolinjauksia, viimeaikaisia gender-evaluatioita ja turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus.

Nordic+-maat tekevät yhteistyötä OECD/DAC:ssa ja OECD/DAC:n isännöimässä Pariisin julistuksen toteuttamisesta vastaavassa avun tuloksellisuuden työryhmässä (Working Party on Aid Effectiveness). EU:ssa Suomi, Ruotsi ja Tanska edistävät kehityspoliittisia tavoitteitaan myös Nordic+-ryhmän puitteissa.

Pohjoismaat toimivat yhtenä ryhmänä Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten (Afrikan, Aasian ja Latinalaisen Amerikan kehityspankit) johtokunnissa. Suomi toimii Aasian kehityspankin (AsDB) pohjoismaisena koordinaattorina vuoteen 2007 asti. Pohjoismaiden yhteistyö jatkuu myös SADC-maiden yritysten investointeja tukevassa NORSADissa.

Pohjoismaisen kehitysrahaston (NDF) toiminta on ollut tehokasta ja laadukasta. Tanskan tehtyä päätöksen olla osallistumatta 5. lisärahoitukseen kehitysyhteistyöministerit päättivät syyskuussa 2005, että Pohjoismaat eivät korota NDF:n pääomaa. Tämän jälkeen NDF:llä ei ole ollut mahdollisuutta sitoutua uusiin hankkeisiin. Toiminnan painopiste tulee olemaan NDF:n alasajossa, joka toteutetaan 4–5 vuoden aikana. NDF hoitaa kuitenkin jo sovitut velvoitteensa ja toiminnan tasokkuus säilytetään hyvässä yhteistyössä kehityspoliittiset periaatteet huomioiden. Suomi toimii johtokunnan puheenjohtajana kesästä 2006 alkaen vuoden ajan.

Kehityspoliittisen tutkimustoiminnan osalta yhteistyö jatkuu Pohjoismaisen Afrikka-instituutin toiminnan tukemisen ja siihen aktiivisesti osallistumisen kautta. Instituutti järjesti syyskuussa 2005 tutkijoille kohdistetut pohjoismaiset Afrikka-päivät Uppsalassa, joihin virkamiehiä kutsuttiin tarkkailijoiksi. Erityisesti virkamiehille kohdennettuja vastaavia päiviä suunnitellaan alustavasti pidettäväksi vuonna 2007.

Suomi tukee muiden Pohjoismaiden ohella Pohjoismaisen Afrikka-instituutin tutkimusta, seminaareja ja konferensseja, julkaisuja sekä stipendirahastoa (400 000 € vuosittain). Uuden suomalaisen tutkijan rekrytointi instituuttiin on herättänyt huomattavaa kiinnostusta suomalaisissa tutkijayhteisöissä. Pohjoismaisesta Afrikka-instituutista tehdyn, vuoden 2006 alussa valmistuneen arvioinnin suositusten mukaisesti instituutin relevanssia valtionhallinnossa pyritään aktiivisesti edistämään.

Kehitysyhteistyörahoituksen osalta kaikki Pohjois-

maat ovat sitoutuneet YK:n suositukseen 0,7 prosentin BKTl-tason saavuttamisesta. Norja, Ruotsi ja Tanska ovat jo kauan sitten saavuttaneet tämän tason ja Suomi on sitoutunut rahoitukseen lisäämiseen sekä hallituksen kehityspoliittisessa ohjelmassa että EU-tasolla luoden pohjaa 0,7 prosenttia BKTl-tason saavuttamiseksi vuonna 2010. Islannin tavoitteena on 0,35 prosentin tason saavuttaminen vuonna 2008.

Ulkomaankauppaministereiden pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismaiden ulkomaankauppaministerit edistävät osaltaan tavoitteita vahvistaa Pohjoismaiden asemaa globaalissa kilpailussa ja Euroopan integraatiotoimintakäytännössä. Ulkomaankauppaministerit seuraavat myös Pohjoismaiden ministerineuvoston rajaestetyön etenemistä sekä pohjoismaisen elinkeinoelämän integroitumista ja pohjoismaisen kotimarkkina-alueen vahvistumista.

Suomen puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ulkomaankauppaministerit kiinnittävät erityistä huomiota innovaatioihin ja huippututkimukseen ja vahvistavat osaltaan pyrkimyksiä hyödyntää pohjoismaisia instituutioita kuten tutkimusta rahoittavaa NordForskia ja Pohjoismaista innovaatiokeskusta NICEä.

Pohjoismaiden ulkomaankauppaministerit kokoontuvat aika ajoin WTO-kokousten merkeissä. Kokoon-tumisiin jatkossa vaikuttaa kauppaneuvottelukierroksen eteneminen ja päätökseen saattaminen. Virkamiestasolla jatketaan hyväksi osoittautuneita pohjoismaisia kauppapoliittisia neuvonpitoja.

Yhteistyö- ja neuvonpito ulko- ja turvallisuuspoliittisissa asioissa

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö tapahtuu Pohjoismaiden pääministeri- ja ulkoministeritasolla

sekä osin korkeiden virkamiesten kesken. Kokouksia ja tapaamisia on vuosittain useita. Yhteistyötä harjoitetaan myös usein Baltian maiden edustajien kesken ns. NB8- ja NB6-muodoissa. Edellisessä ovat mukana kaikki ja jälkimmäisessä EU:hun kuuluvat Pohjoismaat ja Baltian maat.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä keskeisiä aiheita Pohjoismaiden pääministeri- ja ulkoministerikokouksissa ovat olleet viime vuosina mm. transatlanttiset suhteet, Euroopan unionin laajentuminen ja erityisesti Turkin jäsenyyssprosessi, EU–Venäjä-suhteet, pohjoinen ulottuvuus, YK-asiat, Lähi-itä, Aasian luonnonkatastrofin seuranta sekä mahdollisen pandemian turvallisuuspoliittiset ja muut vaikutukset. EU:n perustuslailliseen sopimukseen liittyvät kysymykset ovat kuuluneet osaltaan myös keskustelunaiheiden piiriin.

Pohjoismaiden kriisivalmiuden vahvistaminen ulkomailla Pohjoismaiden kansalaisten auttamiseksi on yksi keskeisimpiä aiheita. Tavoitteena on yhteisten kriisivalmiusaloitteiden toteuttaminen, tiedonvaihdon parantaminen ja yhteisten harjoitusten ja varoitusjärjestelyjen kehittäminen.

Pohjoismainen yhteistyö YK:ssa on edelleen varsin tiivistä. Pohjoismaisten toimistopäälliköiden kokous järjestetään New Yorkissa viikoittain, lisäksi asiantuntijat tapaavat toisiaan epävirallisissa yhteyksissä mm. komiteoissa. Pohjoismaat pyrkivät edelleen noudattamaan rotaatiota ja koordinoimaan ehdokkuutensa länsiryhmän sisällä.

Pohjoismaisia aloitteita ajetaan länsiryhmän ja EU:n puheenvuoroihin ja neuvottelukantoihin. Viimeisen kahden vuoden aikana yhteistyö on fokusoitunut eritoten YK-reformin eteenpäinviemiseen mm. demarshien avulla kolmansissa maissa.

YK-uudistaminen ja reformiprosessin vauhdittaminen ovat keskeisesti esillä myös pääkaupunkitason yhteistyössä. Pohjoismaiden YK-toimistopäälliköt ta-

paavat pääkaupunkitasolla virallisissa kokouksissa kaksi kertaa vuodessa.

Suomi panostaa puheenjohtajakaudellaan Pohjoismaiden ministerineuvostossa myös globaalin hallinnan kysymyksiin ja globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden edistämiseen YK:ssa ja sen työjärjestössä ILOssa.

YK:n ja Geneven aseidenriisuntakonferenssin puitteissa jatketaan Pohjoismaiden kesken hyvin sujuneita neuvonpitoja asevalvontakysymyksissä ja painotetaan myös kansalaisjärjestöyhteistyötä erityisesti pienasekysymyksissä. Pohjoismainen yhteistyö jatkuu edelleen tiiviinä ihmisoikeuskysymyksissä YK:n ja sen uuden ihmisoikeusneuvoston puitteissa sekä muissa yhteyksissä.

Pohjoismainen yhteistyö saamelaisasioissa

Alkuperäiskansakysymykset ovat yksi Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopistealoista. Saamelaiset ovat

Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisosaa sekä Kuolan niemimaan sisäosia asuttava alkuperäiskansa, jolla on oma kieli, kulttuuri, elämäntapa ja identiteetti.

Lokakuussa 2005 valmistui Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitusten ja saamelaiskäräjien edustajista koostuneen asiantuntijaryhmän ehdotus pohjoismaiseksi saamelaissopimukseksi, jolla Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken voitaisiin sopia saamelaisten yleisestä asemasta sekä laajemminkin sosiaalisista ja kulttuurisista kysymyksistä. Asiantuntijaryhmän toivomus on, että saamelaissopimus voisi saada vastakaikua myös Venäjällä asuvien saamelaisten keskuudessa. Sopimusehdotuksen käsittely yhdessä saamelaiskäräjien kanssa korostaa Pohjoismaiden roolia alkupe-
räiskansakysymyksissä.

Yhteistyö puolustushallinnon alalla

Puolustushallintojen välisen yhteistyön keskeiset teemat puheenjohtajuusvuonna ovat yhteistyö sotilaallisen kriisinhallinnan sektorilla (pohjoismainen sotilaallisen kriisinhallinnan koordinoitijärjestely, NORDCAPS), pohjoismainen tuki YK:n rauhanturvaamistoiminnalle, yhteistyön kehittäminen puolustusmaterilaalalla (NORDAC eli pohjoismainen puolustusmaterilaaliyhteistyö), Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB8) puolustushallintojen välinen yhteistoiminta sekä Länsi-Balkanin alueen puolustusjärjestelmien rakennemuutosten tukemiseksi perustettu ”Nordic Initiative” -hanke. NB8-yhteistyön uutena kohteena on tuki Ukrainan puolustushallinnon kehittämiselle.

Pohjoismaiden puolustusministerit kokoontuvat vuosittain kaksi kertaa. Jälkimmäinen kokous on ns. NB8-kokous, eli pohjoismaisen kokouksen yhteydessä pidetään Pohjoismaiden ja Baltian maiden ministereiden yhteinen kokous.

Myös puolustusministeriöiden kansliapäälliköt kokoontuvat kahdesti vuodessa. Heidän kokouksiinsa

painottuu yhteistoiminta hallinnonalojen kokonaisuudessa. Käsiteltävät asiat koskevat mm. koulutusjärjestelyitä, tasa-arvoasioita, asevoimien uudelleenorganisointia sekä kumppanuuskysymyksiä. Kokouksissa vaihdetaan tietoja myös operatiivisista kysymyksistä.

Puolustusministeriöiden puolustuspoliittisten osastojen edustajien kaksi kertaa vuodessa pitämä kokous on nimeltään Nordic Steering, ja se kantaa päävastuun kriisinhallintaan liittyvistä yhteispohjoismaisista valmisteluista.

NORDCAPS-järjestelyä kehitetään vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia. Järjestelyn joukkorekisteri poistetaan käytöstä tapahtuvien muutosten mukaisesti. Tarkistuksessa pyritään erityi-

sesti huomiomaan Euroopan unionin nopean toiminnan joukkojen kehittämiseen liittyvät trendit. Järjestelyn yhteydessä painotetaan aikaisempaa enemmän rauhanturvaamiskoulutukseen liittyviä asioita.